

Täysistunto

Torstai 1.10.2020 klo 15.59—17.51

Täysistunto alkoi klo 15.59. Täysistunto päättyi klo 17.51.

Puhetta johti ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.59—17.51).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko
valtiovarainministeri Matti Vanhanen
oikeusministeri Anna-Maja Henriksson
perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru
työministeri Tuula Haatainen
elinkeinoministeri Mika Lintilä
sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen
opetusministeri Li Andersson
sisäministeri Maria Ohisalo

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys Euroopan komission siirtolaisuutta koskevasta taakanjakoesityksestä (Mari Rantanen ps)

Suullinen kysymys SKT 116/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mari Rantanen.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Keskustelu

15.59 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Odotamme kauhulla, minkälaiseen ratkaisuun EU-jäsenmaat pääsevät komission taakanjakoesityksestä. Uudessa paketissa jäsenmaiden olisi valittava, että ne joko ottavat vastaan siirtolaisia tai maksavat näistä rahaa toiselle valtiolle. Jäsenmaa saisi esityksessä kymppitonnin siirtolaisen vastaanottamisesta. Aiotteko olla tukemassa komission esitystä ihmisten siirtelystä rahaa vastaan? Ja toiseksi, tällainen summa ei riitä kuin muutaman kuukauden oleskeluun.

Perussuomalaisten linja on selkeä: EU:n ulkorajat pitää sulkea laittomalta siirtolaisuudelta, eikä tällaisia vetovoimatekijöitä, kuten taakanjako, tule hyväksyä.

Arvoisa hallitus, miten suhtaudutte komission esitykseen?

16.00 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset kysymyksestä. Komissio on tosiaan vihdoinkin toimittanut sen esityksen, jota on vuosia odotettu. Suomi on suhtautunut rakentavasti EU:n yhteiseen keskusteluun, haluaa löytää yhteisiä ratkaisuja. Tässä esityksessä keskiössä on se, mitä tapahtuu Euroopan unionin sisällä, kuinka vastuuta jaetaan niin, että yhä useampi jäsenvaltio osallistuisi tähän toimintaan.

Samaan aikaan esitys rakentuu kahdesta muusta palikasta. Eräs palikka on se, kuinka rakennetaan EU:n ulkorajavalvontaa jatkossa vahvemerkiksi, ja tästä jo viime viikolla sanoin täällä, että Frontexin resursseja lisätään, pysyvää rajajoukkoa rakennetaan paraikaa. Sen lisäksi keskeistä on myös se, mitä tapahtuu EU:n rajojen ulkopuolella, eli EU:n ulkosuhteet ovat osa tätä kokonaisuutta.

Suomi on rakentava EU-keskustelija ja etsii yhteisiä ratkaisuja EU-tasolla yhdessä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.01 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Ohisalo viittaa tässä ulkorajavalvontaan, mutta helmikuussa, kun Kreikka valvoi ulkorajaansa ja laittoi rajat kiinni, kerroitte täältä Suomesta ohjeita, että rajat tulisi aukaista ja että Kreikka toimii väärin. Onko teillä nyt laajan maahantulon lainsäädäntöpaketissa tulossa sellaisia elementtejä, joilla tarvittaessa Suomenkin ulkoraja laitetaan kiinni?

16.02 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen hallitus on sitoutunut ensinnäkin päivittämään laajamittaisen maahantulon vastaisen toimenpideohjelman. Se työ on käynnissä ja valmistuu tässä tulevan parin kuukauden sisällä. Sen lisäksi hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaan on tulossa hankkeita, joilla vahvistetaan sitä yhteistyötä, jota eri viranomaiset tässä maassa tekevät sellaisissa riskitilanteissa, joissa laajamittaista maahantuloa potentiaalisesti Suomen rajoilla olisi. Eli hallitus jatkuvasti tekee näitä toimia. Pitkästä aikaa Rajavartiolaitokselle on myös lisätty resursseja, enemmän kuin pitkään aikaan. Tämä on erittäin positiivinen kehitys, ja eri puolilta Suomea on myös tullut hyvää palautetta siitä, että on tärkeää, että hallitus puuttuu tähänkin kysymykseen.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Sitten totta kai kansainvälisten sopimusten mukaisesti Suomella on velvoite ottaa vastaan turvapaikanhakijoiden hakemukset ja katsoa, kenellä on oikeus turvapaikkaan ja kenellä ei. Yhtenä osana tätä kokonaisuutta on myös palautuspolitiikka.

16.03 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Heikosti kotoutuneen ulkomaalaisväestön määrä kasvaa tasaisen varmasti etenkin pääkaupunkiseudulla. Tämä väestökehitys vahingoittaa valtion ja kuntien taloutta, pahentaa asuntotilannetta, lisää rikollisuutta ja turvattomuutta sekä vauhdittaa asuinalueiden ja koulujen eriytymistä. Nämä ovat mitattavia kylmiä tosiasioita. Maahanmuutto lähinnä Afrikasta ja Lähi-idästä on yksiselitteisen vahingollista, ja se on sitä vahingollisempaa, mitä enemmän sitä on. Tämä ei koske vain Suomea, vaan se koskee kaikkia Länsi-Euroopan maita.

Näihin tosiasioihin on viime vuosina kasvavassa määrin herätty monissa maissa. Mainitsen esimerkkinä Itävallan, Tanskan ja aivan viime aikoina jopa Ruotsin. Kysymys kuuluu: herätäänkö näihin tosiasioihin myös Suomen hallituksessa vai jatketaanko unissakävelyä?

16.04 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sisäministeriön raporteissa on vuosikautia kerrottu, mikä on Suomen sisäisen turvallisuuden suurin uhka. Se on syrjäytyminen, se, että ihmiset jäävät ulkopuolelle, jäävät osattomiksi, eivät koe olevansa oikeassa paikassa tässä yhteiskunnassa, eivät koe, että heillä on tässä yhteiskunnassa roolia. Tämä on työ, jota jatkamme paraikaa. Olemme tuomassa eduskuntaan alkuvuodesta sisäisen turvallisuuden selonteon, jossa nimenomaan lähdetään siitä, miten yhä useampi ihminen tässä yhteiskunnassa kokisi osallisuutta sen sijaan, että on esimerkiksi riskiä ajautua rikolliselle polulle. Tiedämme jo nyt, että tällä hetkellä onnettomuuksien uhreiksi, toisaalta rikosten tekijöiksi, rikoksen uhreiksi joutuvat ihmiset, joilla vaikkapa sosioekonominen asema on heikompi kuin muilla. Tässä hallitus tekee monia toimia syrjäytymisen ehkäisyksi.

16.05 Riikka Slunga-Poutsalo ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa lukee, että Suomi tekee turvapaikka- ja pakolaispolitiikassa jatkuvaa pohjoismaista yhteistyötä edistäen yhtenäisiä linjoja ja käytäntöjä. Tanskassa on vuosikautia tehty kohtuuhyvää turvapaikka- ja pakolaispolitiikkaa tällä saralla, muun muassa asumisen gettoutumisen ynnä muun saralla. Keskusta-oikeistohallitus sen aloitti, ja demarihallitus jatkaa sitä: tiukkaa turvapaikkapolitiikkaa. Aikooko Suomen hallitus ottaa yhtenäistä linjaa nimenomaan Tanskasta?

16.05 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lienee paikallaan tässä kohtaa kerrata niitä faktoja, jotka liittyvät maahanmuuttopolitiikkaan. Viimeisten kymmenen vuoden aikana Suomeen ei ole koskaan tullut niin vähän turvapaikanhakijoita kuin tänä vuonna. Kun perussuomalaiset ovat olleet hallituksessa, niin turvapaikanhakijoita toki on tullut paljon enemmän, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä — Puhemies koputtaa] ja mietinkin, mitä perussuomalaiset tässä oikein hakevat. Se, mikä on keskeistä sille, että ihmiset eivät joudu yhteiskunnan marginaaleihin, on esimerkiksi se, että asuntopolitiikka laitetaan kaikkialla kuntoon: ihmiset löytävät paikkansa tästä yhteiskunnasta, eikä tule eriarvoistumista vaikkapa alueiden välillä. [Jussi Halla-aho: Olipa lapsellinen vastaus!]

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

16.06 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Keskitämällä tuki valvotuille pakolaisleireille voidaan auttaa paljon tehokkaammin oikeasti hädänalaisia naisia ja lapsia kuin täällä euroalueen kalleimmassa elämisen kustannusten maassa, yhä velkaantuvassa, massatyöttömyydestä kärsivässä Suomessa. Miten me pystymme maksamaan? Miten me pystymme maksamaan? Toimeentulotuen saajista on tällä hetkellä noin 30 prosenttia maahanmuuttajia, pääkaupunkiseudulla yli 50 prosenttia. Mistä siihen otetaan rahat? En tiedä. Mistä siihen otetaan rahat? Kenelle hallituksen mielestä suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ja suomalaisten kustantama sosiaaliturva on oikein tarkoitettu: suomalaisille vai joillekin muille?

16.07 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihän ensimmäiseksi minun tekisi mieli tarttua tuohon välihuutoon, jonka kuulin edustaja Halla-ahon lausuvan ministeri Ohisalon vastauksen jälkeen. Te totesitte, että ministerin vastaus oli lapsellinen. Minusta se oli siltä osin hämmäntävää, että ministeri Ohisalo kertoi faktoja — esimerkiksi sen tosiasian, että näinä aikoina Suomeen on tullut ennätysellisen vähän turvapaikanhakijoita. Ja on näin, että hyvinvointiyhteiskunta Suomi tukee kehitysyhteistyöllään juuri niitä asioita paremmiksi tässä maailmassa, joihin edustaja kysymyksellään nyt viittasi. Te itse asiassa ikään kuin tuitte sitä linjaa, että myös juurisyytä ja lähtömaita, niitä tilanteita, on autettava. Siksi on hämmäntävää, että te perussuomalaiset olette olleet toistuvasti vähentämässä kehitysapua ja kehitysyhteistyövaroja, kun juuri niillä toimilla autetaan niissä ongelmissa, joiden vuoksi ihmiset pakenevat kotimaistaan ja lähtevät liikkeelle.

16.08 Kari Tolvanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä komission esityksessä on yksi huolestuttava asia. Se on se, että kun tulee ulkorajalle ja jos on siteitä johonkin maahan, tulee vaikka Kreikkaan ja on siteitä Suomeen, niin sitä kautta tänne Suomeen pääsee, jos täällä on paljon esimerkiksi irakilaisia, somaleja, vahva yhdyskunta. Ongelma on vain siinä, jos tällä henkilöllä, joka tänne tulee, ei ole mitään edellytyksiä turvapaikkaan. Miten sitten käy? Hän saa kielteisen päätöksen. Mitäs sitten käy? Häntä ei kuitenkaan pystytty palauttamaan sinne lähtömaahan. Hän jää tänne. Hän on pahimmillaan rikoksen uhri, ihmiskaupan uhri, tai rikoksen tekijä. [Juha Mäenpää: Se on rikkautta!] Miten tällaisessa tilanteessa tulisi toimia? Mitä mieltä te olette tällaisesta yhteisvastuusta.

16.09 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Komission esityksessä tosiaan on kaksi osaa tässä solidaarisuusmekanismissa, yhtäältä se, että jäsenvaltiot päättävät vastaanottaa sisäisinä siirtoina turvapaikanhakijoita, tai sitten jäsenvaltiot voivat avustaa tässä palautusyhteistyössä. Ja kuten edustaja hyvin toteaa, yksikään jäsenvaltio ei varmasti voi sanoa, että palautusyhteistyö kolmansien valtioiden kesken toimisi erittäin hyvin, koska nämä valtiot eivät vastaanota omia kansalaisiaan. Sen takia onkin aivan keskeistä tehdä kaikki toimet sen eteen, että vaikkapa paperittomuutta pystytään torjumaan tässä yhteiskunnassa, jotta yhä useampi ihminen saataisiin mukaan tähän yhteiskuntaan, kukaan ei jäisi reunoille [Välihuutoja] ilman pääsyä perusterveydenhuoltoon, ilman pääsyä perusihmisoikeuksiin, jotka meillä kaikilla tässä yhteiskunnassa on. Se on nimenomaan juuri niin kuin, edustaja, sanoitte hienosti, että nämä ihmiset nimenomaan jäävät silloin tietyllä tavalla — he saattavat joutua uhreiksi, he saattavat joutua rikosten teki-

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

jöiksi, ja tähän kaikkeen myös hallituksen laajamittaisen maahantulon ja maassa oleskelun ohjelman päivityksellä tullaan vastaamaan.

16.10 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaarallinen kohta komission esityksessä on se, että ulkorajalta pääsisi suoraan haluamaansa kohdemaahan silloin, jos hakijalla on valmiiksi kytköksiä maahan. Suomessa on esimerkiksi historiallisista syistä suhteessa paljon irakilaisia ja somaleita, ja se voisi johtaa siihen, että heihin kytkettyjä henkilöitä hakeutuisi Kreikkaan, josta heidät siirrettäisiin kytkösten perusteella Suomeen, vaikka heihin ei kohdistuisi mitään henkilökohtaista vainoa. Suomessa he saisivat kielteisen päätöksen, mutta heitä ei käytännössä saada yleensä palautettua näihin maihin. Kysynkin ministeri Ohisalolta: mikä on hallituksen kanta komission esittämään uuteen yhteisvastuuseen?

16.11 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitys on saatu viikko sitten, ja siinä on monta sataa sivua erilaisia, lukuisia erilaisia ehdotuksia, ja sitä pakettia käydään paraikaa läpi. Hallitus tulee muodostamaan siitä kannan tulevina viikkoina. Hallitus on käynyt jo EU-ministerivaliokunnassa tästä hyvää keskustelua alkuksena niiden tietojen pohjalta, joita komissiosta silloin olimme saaneet, ja myös eduskunnan suurta valiokuntaa on tästä keskustelusta informoitu. Näiden kantojen kanssa lähdetään nyt tulevaan sisäministerikokoukseen, mutta hallitus muodostaa lopullisen kannan pakettiin tässä tulevina viikkoina ja kuukausina.

On kansainvälinen oikeus hakea turvapaikkaa. Se on oikeus, johon Suomi on sitoutunut kansainvälisissä sopimuksissa. Tämä hallitus ei aio irtautua kansainvälisistä sopimuksista ja pitää kiinni siitä, että se oikeus tulee täytettyä niin, että joka kerta yksilöllisesti tutkitaan, onko ihmisellä oikeus turvapaikkaan vai ei. Jos ei ole, niin sitten tietysti palautus on se toinen puoli tätä turvapaikkaprosessia.

16.12 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pakolaisten kannalta olisi paras kehittää, niin Euroopan unionin kuin Suomen osalta, kiintiöpakolaisjärjestelmää, jossa voidaan valita juuri ne heikoimmassa asemassa olevat pakolaiset suoraan pakolaisleireiltä. Koko tämä turvapaikanhakujärjestelmä perustuu sekä nykyisin että tässä komission uudessa esityksessä hallitsemattomaan rajanylitykseen ja usein vielä ihmissalakuljetuksen kautta. Eikö hallituksen tulisi aktiivisesti niin EU:ssa kuin täällä Suomessa tukea järjestelmää, jolla humanitäärinen maahanmuutto saataisiin hallituksi? Se olisi sekä näiden avuntarvitsijoiden että sitten myös yhteiskunnan ikään kuin sietokyvyn kannalta kaikkein paras ratkaisu.

16.13 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset edustajalle kysymyksestä, johon muistan vastanneeni myös aikaisemmin. On erittäin tärkeää, että edustaja nostaa tätä laillista väylää Euroopan unioniin eli kiintiöpakolaisjärjestelmää. Myös Suomen hallitus on sitoutunut siihen, että jos turvapaikanhakijoiden määrä laskee, kiintiöpakolaisjärjestelmää voidaan tarkastella ylöspäin. Ja nyt ensi vuoden luku tulee olemaan 1 050 ihmistä eli 200 ihmistä enemmän kuin aiemmin, koska Suomi haluaa kantaa kansainvälistä vastuuta. Ja tässä yhteistyö YK:n pakolaisjärjestön kanssa on erittäin toimivaa.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Nämä ihmiset kotoutuvat erittäin hyvin kuntiin. Moni kunta on itse asiassa jopa kysellyt meiltä, milloin tulee enemmän ihmisiä. On monia kuntia, joissa nämä ihmiset ovat hyvin saaneet työtä ja opiskelupaikkoja ja oppineet kieltä.

Hallitusohjelmaan on myös kirjattu lailliset reitit. Eli kuten mainitsin aikaisemmin, tämä on yksi laillisista reiteistä. Myös komission oman esityksen pohjana on se, että on yhtäältä laillisia reittejä ja on vahvempaa rajavalvontaa. Tätä kaikkea täytyy yhdistellä ja kantaa sitä kansainvälistä vastuuta, [Puhemies koputtaa] joka Suomellakin on. Ja itse asiassa komission esityksessä myös ihmissalakuljetukseen liittyen on uusia esityksiä.

16.14 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Niin kuin tässä on käynyt ilmi, esitys sisältää monia tärkeitä kohtia, mitä tulee ennen kaikkea siihen, että palautuksia tehostetaan. Mutta siihen tarvitaan myös konkreettisia keinoja. Sitten tähän sisältyy myöskin se, että pitkittyneitä turvapaikkakäsittelyjä nopeutetaan ja ulkorajoista pidetään entistä paremmin huolta.

Mutta kyllä esityksessä on myös vaikeita kohtia, mitä Suomen ei pidä hyväksyä, esimerkiksi, mitä tulee komissiolle lisättävään valtaan, siihen, että komissio voisi ihan itse sijoittaa maahanmuuttajia Eurooppaan omilla päätöksillään. Tällaisiahan ei tietenkään pidä hyväksyä.

Mutta on tärkeää nyt huomioda, että koko Euroopan unioni otetaan yhteisiin talkoisiin mukaan eikä käy niin, että meillä on siivelläeläjiä tässä järjestelmässä. Haluaisin kysyä asiasta vastaavalta ministeriltä: uskotteko te tämän läpimenoon, ja millä tavalla Suomi tulee edistämään sitä, että jokainen on näissä talkoissa mukana?

16.15 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Komissio tietää hyvin, ja komissaari Johansson, joka paketin on esitellyt, tietää hyvin, että tässä kokonaisuudessa täytyy etsiä monia erilaisia tulokulmia, jotka sitovat jäsenvaltioita yhteen. Suomen puheenjohtajuuskaudella teimme paljon töitä sen eteen, että jäsenvaltiot pääsisivät edes samaan pöytään keskustelemaan tästä asiasta, että ymmärrettäisiin, että tämä on yhteinen vastuu — ei suinkaan taakanjako, niin kuin jotkut ehkä käyttävät tällaista termiä, vaan vastuunjako. Kyse on siitä, miten jäsenvaltioita, jotka ovat EU:n ulkorajoilla, kuten Suomi, myös tuetaan tilanteessa, jos meihin kohdistuisi tietynlaisia uudenlaisia uhkia tai riskejä. Toivon hartaasti, että Suomi ylipäätään tulee käymään keskustelua rakentavasta näkökulmasta sinne EU:n suuntaan, ja uskon, että yhä useampi jäsenvaltio ymmärtää, että näitä kysymyksiä yksikään jäsenvaltio ei ratko yksin, ja sen takia sitä ratkaisua nyt lähdetään hakemaan yhdessä.

16.16 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Noin viikko on nyt makusteltu tätä komission ehdotusta.

Ensinnäkin on todettava, että on hyvä, että EU:ssa yritetään saada yhteinen maahanmuuttopolitiikka. Kukaan ei varmasti halua, että vuoden 2015 tapahtumat toistuvat. Se ei ole näiden ihmisten, ei myöskään yhdenkään eurooppalaisen valtion etu.

Toiseksi täytyy todeta, että kyllä tämä ehdotus on askel eteenpäin siitä vuoden 2016 ehdotuksesta. Tämä on ehkä hiukan realistisempi: ei pakkosiirtoja, mutta toisaalta siinä ratkaisussa, mikä löytyy, kaikkien maiden pitää totta kai olla mukana. Hyvää tässä on se, että prosessia nopeutetaan, niin kirjaamisia, palautuksia, palautusyhteistyötä kuin sitä, että ulkorajoilla pystyttäisiin ilmeisen perusteettomat hakemukset käsittelemään nopeasti.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Sitten on tämä juurisyihin puuttuminen. Se, kuinka paljon painetta tulee Eurooppaan, riippuu hyvin paljon siitä, minkälaiset ovat olosuhteet niissä maissa, ensimmäisissä maissa, joihin ihmiset ovat lähteneet pakoon. Siellä pitää olosuhteita vahvistaa.

Mutta sitten se, mikä tässä on kysymys: Onko tästä Dublin-menettelystä ylipäätään [Puhemies koputtaa] mahdollista luopua? Miten hallitus arvioi tätä kysymystä?

16.17 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä aiemmin myös viitattiin tähän kysymykseen siitä, onko nykyinen Dublin-järjestelmä toimiva, niin komissio on katsonut, että se ei ole toimiva, ja sen takia ehdottaa tätä uutta solidaarisuusmekanismia, joka juurikin perustuu siihen, että yhtäältä sisäisiä siirtoja tai toisaalta avustusta näissä palautuksissa. Eli Dublin-järjestelmästä tässä muodossaan lähdettäisiin irtautumaan.

Kuten sanottu, paketti on valtavan laaja, ja hallitus ei ole yhdessä vielä käynyt siitä keskustelua ministerivaliokunnassa, mutta tulemme siihen palaamaan. Hallitusohjelman linjojakin mukaillen ja Suomen aikaisempia yhdessä linjaamia kantoja mukaillen Suomelle on tärkeää se, että perus- ja ihmisoikeuksia kunnioitetaan näissä turvapaikkaprosesseissa ja samaan aikaan pidetään huoli siitä, että ulkorajavalvonnasta pidetään huolta, ja kuten sanoin, Rajavartiolaitoksen resursseja on myös vahvasti lisätty Suomen puolella mutta itse asiassa laajemminkin Euroopan unionin tasolla.

2.2. Suullinen kysymys Euroopan komission tiedonannosta EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta (Ano Turtiainen at)

Suullinen kysymys SKT 117/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Tähän asiakokonaisuuteen on esittänyt kysymyksen myöskin edustaja Turtiainen. — Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.18 Ano Turtiainen at: Arvoisa puhemies! Euroopan komissio julkaisi viime viikolla tiedonannon EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta. Siinä korostetaan vahvaa yhteisvastuuta koko Euroopan unionin alueelle, tähän tyyliin: ”joko otatte turvapaikanhakijoita tietyn määrän tai maksatte niille valtiolle, jotka ottavat”. Asia tulee ensimmäisen kerran jäsenvaltioiden keskusteluun ensi viikolla sisäministerien neuvoston tapamisessa. Arvoisa sisäministeri, oletteko jo miettinyt asiaa? Ette kai vain ole siirtämässä päätösvaltaamme Euroopan unionille tässäkin asiassa?

16.19 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset kysymyksestä! Kuten jo aiemmin mainitsin, Suomikin on ulkorajavaltio: meillä on valtavan pitkä EU:n yhteinen ulkoraja. Sen takia Suomen etu on se, että me löydämme sellaisen yhteisen eurooppalaisen ratkaisun, jossa mekään emme jää missään tilanteessa yksin, että ihmiset saavat turvaa ja samaan aikaan rajoja turvataan. Tämä on hallituksen yhteiseen kantaan kirjattu myös jo kesäkuussa käydyn keskustelun pohjalta, ja tätä tulen esittelemään suuressa valiokunnassa myös tässä ennen sisäministerikokousta. Sinänsä hallitus ei

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

vielä tähän itse pakettiin ole tässä kohtaa ottanut kantaa, ja sisäministerien kokouksessa tullaan käymään alustava yleinen keskustelu tästä asiasta.

16.20 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomessa on satoja, ellei tuhansia laittomasti maassa olevia ihmisiä, jotka ovat hakeneet täältä turvapaikkaa, mutta on todettu, että he eivät ole kansainvälisen suojelun tarpeessa. Heidän pitäisi palata lähtömaahan, mutta he eivät suostu sinne lähtemään ja tuo lähtömaa, esimerkiksi Irak tai Somalia, ei suostu ottamaan niin sanotusti pakkopalautettuja vastaan. No, näitä ihmisiä on Euroopassa vielä enemmän, ja nyt komissio tässä ehdotuksessa esittää, että ne maat, tiedetään nyt vaikkapa Unkari ja Puola, jotka eivät ole mukana tätä vastuuta jakamassa, avustaisivat tässä palauttamisessa. Pitää myöntää, että en ymmärrä, miten Unkari tai Puola onnistuisi tässä palauttamisessa paremmin kuin ne maat, joihin nämä ihmiset ovat tulleet.

Ratkaisuhan löytyy siitä, että unioni yhdessä esimerkiksi kauppapolitiikassa, kehityspolitiikassa asettaisi ehtoja, jotka pakottaisivat nämä lähtömaat ottamaan omia kansalaisiaan vastaan, kuten kansainvälinen oikeus myös edellyttää. Mikä on hallituksen kanta?

16.21 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan siihen kolmijakoon. Tämä paketti, jonka komissio on esittänyt, jakautuu kolmeen osaan, ja yksi osa on EU:n ulkosuhteet. Eli ymmärretään, että maahanmuuttopolitiikka liittyy myös siihen, mitä tapahtuu Euroopan unionin rajojen ulkopuolella, emmekä suinkaan ole saari tai irrallaan muusta maailmasta. Sen takia esimerkiksi meidän komissiarimme tekee jatkuvasti töitä ulkosuhteiden osalta vaikka Afrikan valtioiden kesken siitä, mitä tapahtuu koko sillä reitillä. Suomi piti EU-puheenjohtajuuskaudellaan esillä whole of route -ajattelua, eli kokonaisvaltainen tarkastelu koko siihen matkaan, jonka ihmiset potentiaalisesti kulkevat hakiessaan turvaa potentiaalisesti tilanteessa, jossa on jouduttu jättämään oma koti taakse.

Tässä tietysti keskeistä on yhtä aikaa se, kuinka palautukset toimivat, kuin myös se, mitä niille ihmisille tapahtuu, jotka ovat tässä yhteiskunnassa mutta joita ei oteta vastaan palautettavina. Siinä tämä paperittomuuden torjunta on hallitusohjelmaan kirjattu yhteinen tavoite, ja olen lähiaikoina saamassa virkamiesten esityksiä siitä, kuinka tähän ilmiöön pureudutaan vielä paremmin. [Ben Zyskowicz: En saanut vastausta! — Leena Meri: Ei tässä kukaan muukaan!]

16.22 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me olemme yrittäneet kysyä täällä näistä maahanmuuton kustannuksista mutta emme ole saaneet niihin vastausta. Perussuomalaiset ovat vuosikausia puhuneet veronmaksajalle kalliiksi käyvästä maahanmuutosta. Hitaasti mutta varmasti monet tahot alkavat ymmärtää, että miinusmerkistä euromäärästä ei vain tule plusmerkkistä, vaikka kuinka lykkäisi rahaa kotouttamiseen tai monikulttuurisuuteen. Tällainen maahanmuutto ei lisää työllisyyttä, ei helpota taloudellista huoltosuhdetta, ei paranna kestävyysvajetta vaan pahentaa niitä. Jopa SAK kertoi muutama viikko sitten, että maahanmuuton ei pidä kuormittaa valtion sosiaaliturvajärjestelmää eikä lisätä julkisia menoja.

Kysyisin ministeri Saarikolta: milloin hallituksenne ottaa yksiselitteiset numerot huomioon, ja milloin alatte ajaa julkisen talouden ja yhteiskunnan kannalta hyödyllistä maahanmuuttopolitiikkaa?

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

16.23 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan tämän kysymyksen jälkeen ja koko tämän aiheen käsittelyn yhteydessä todeta, että meille aika ajoin tähän keskusteluun pesiytyy sellainen sävy, että maahanmuutosta puhutaan yhtenä monoliittina, ja siksi tuntuu tarpeelliselta taas kerran todeta ääneen, että maahanmuuttoa on kovin monenlaista. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Se tapa, jolla te, edustaja Purra ja perussuomalaiset monet muutkin, esitätte tätä aihetta, kuvastaa maahanmuuton yhtä ulottuvuutta. [Riikka Purra: Ei pidä paikkaansa!]

Yksi tosiseikka, kun viittasitte numeroihin, on tietenkin se, miten Suomen yhteiskunnan huoltosuhde on heikkenemässä, ja me olemme luvanneet pitää ikäihmisistä huolta. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä — Puhemies koputtaa — Paavo Arhinmäki: Yrittäkää nyt kuunnella hetki!] Se tarkoittaa sitä, että me tarvitsemme enemmän ihmisiä tekemään työtä tähän maahan, ja kyllä, meillä on myös työperäistä maahanmuuttoa tai vaikkapa rakkauden perässä tähän maahan tulemista. Hallituksen linja on yksiselitteinen liittyen vaikkapa turvapaikanhakijoihin: me tulemme nopeuttamaan ja tehostamaan niitä prosesseja, niin että pyrkipä ihminen tänne perusteellisesti, siis hyvästä syystä, tai perusteetta [Puhemies koputtaa], niin hänen hakemuksensa käsiteltäisiin [Puhemies: Aika!] nopeammin. Uskoisin, että tätä linjaa on perussuomalaistenkin helppo kannattaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Myönnän vielä yhden puheenvuoron tähän kysymykseen.

16.24 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen punavihreä ideologia ei rahoja säästele edes koronakonkurssin keskellä. Laittoman siirtolaisuuden tukemisen ja kehitysavun korottamisen lisäksi olette nostamassa pakolaiskiintiötä 1 050:een tässä tilanteessa. Suomalaiset joutuvat karulla tavalla tämänkin maksumiehiksi. [Paavo Arhinmäki: Teitä ei kiinnosta kuin maahanmuuttajat!] Virallisten tilastotietojen mukaan pahimmillaan yhden tulijan elinkaarikustannus on noin miljoona euroa. Pääkaupunkiseudulla on jo yli puolet toimeentulotuen saajista vieraskielisiä, ja te haluatte lisää.

Arvoisa hallitus, onko teidän mielestänne todellakin kohtuullista tässä tilanteessa, että olette koronan aikana lennättäneet Suomeen siirtolaisia pitkin Eurooppaa ja että samalla lisäätte pakolaisten määrää? Miksi ette laittaneet näitä satoja miljoonia vaikka suomalaisten vanhusten, vammaisten tai koronasta kärsivien alojen tueksi?

16.25 Valtiovarainministeri Matti Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa on selkeästi määritelty se, että turvapaikanhakijoiden määrän... [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Vanhanen, hetkinen. — Pyydän, että kuuntelette, mitä ministeri vastaa.

Hallitusohjelmassa on selkeästi määritelty, että turvapaikanhakijoiden määrän selkeästi vähentyessä meillä on mahdollisuus nostaa pakolaiskiintiötä — juuri sitä mitä täällä on peräänkuulutettu. Kun hallitus teki päätöksen siitä, että pakolaiskiintiö nostetaan 1 050:een, kävimme samalla sen taloudelliset edut lävitse. Turvapaikanhakijoiden määrän vähentymisestä aiheutuvat säästöt olivat muistaakseni noin viisinkertaiset verrattuna siihen satsaukseen, joka pakolaiskiintiön nostamisella tapahtuu.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys toimista matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritysten ja työpaikkojen pelastamiseksi (Heikki Autto kok)

Suullinen kysymys SKT 118/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Seuraava kysymys, edustaja Autto. — Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.26 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Tapahtumateollisuudesta saa leipänsä 20 000 suomalaista. Puolet heistä on ollut lomautettuna tänä vuonna. Matkailu- ja ravintola-ala tuovat toimeentulon yli 100 000:een kotiin. Nyt kymmenettuhannet työntekijät ovat kärsineet lomautuksista, iso osa on jäänyt kokonaan ilman työtä.

Ministereiden harkitsemattomat puheet ja sekava tiedotus ovat syventäneet ravintoloiden, matkailuyritysten ja tapahtumatoimijoiden kriisiä entisestään. Epäonnistunut viestintä on saanut aikaan suuren määrän tapahtumien ja matkojen peruutuksia. Terveiden turvaaminen on tärkeintä, mutta meidän on kyettävä elämään myös pandemian aikana. Ympäri Suomen on nyt suuri huoli työpaikkojen ja yritysten kohtalosta.

Arvoisa puhemies! Mitä hallitus aikoo tehdä, että nämä matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan tuhannet yritykset ja kymmenettuhannet työpaikat voidaan vielä pelastaa?

16.27 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä opposition kanssa huolestamme on varmasti yhteinen. Uskon, että jaamme kaikki tässä salissa tuskan siitä tilannekuvasta, että kun maassamme on tälläkin hetkellä paheneva tilanne globaalin epidemian, pandemian, suhteen ja samalla toisaalta kuulemme yhä enemmän huolestuttavia uutisia usean yrittäjän ahdingosta, poliittisen päätöksentekijän on joka hetki kaikkien päätösten äärellä punnittava näiden vaakakuppien väliltä. Ja uskon, että tämä sali kaikkineen ensisijaisesti valitsee aina suomalaisten terveyden ja hengen ja elämän suojelemisen arvot.

Samanaikaisesti, jotta ikään kuin voisimme, käytetään vaikka termiä, tekohengittää ja auttaa sen, minkä voimme — kaikkea ei voida pelastaa näinä aikoina — on hallitus tehnyt merkittäviä päätöksiä tukeakseen yrittäjiä eri toimialoilla, muun muassa juuri ravintola-alalla nytkin uudella päätöksellä tällä viikolla, jotta tämän ahdingon yli selvitettäisiin edes jotenkuten. Edustaja Autto, teidän puolueenne on ollut hyvin kriittinen hallituksen suhteen [Puhemies: Aika!] velkaantumiseen liittyen. Velkaa on otettu muun muassa juuri näiden yritysten auttamiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.28 Heikki Autto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisten hätä matkailualalla on todellinen. Talven sesonki on sulamassa käsiin. Matkailusta toimeentulonsa

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

saavat ihmiset ovat esittäneet, että hallitus täydentäisi matkailua koskevaa periaatepäätöstään seuraavasti: jos matka kestää yli 72 tuntia, Suomeen tullessa tehty toinen negatiivinen koronatesti mahdollistaa 100 tunnin oleskelun ilman karanteenia. Kirjaus mahdollistaisi elinkeinon mukaan charter- ja ryhmämatkojen toteuttamisen turvallisuudesta erittäin tiukasti huolehtien. Kyse on pienestä mutta matkailusta leipänsä saavien kannalta erittäin tärkeästä lisäyksestä. Muuten matkailun vientitulot jäävät Suomelta kokonaan saamatta niin tänä talvena kuin pahimmillaan tulevinakin vuosina.

Arvoisa puhemies! Kysyn hallitukselta: Käykö tämä edellä mainittu pieni mutta ratkaisevan tärkeä lisäys matkailun periaatepäätökseenne? Oletteko valmiita pelastamaan matkailun työpaikkoja?

16.30 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastuuministerit toisaalta elinkeinoelämän ja toisaalta peruspalveluiden suhteen voivat täydentää tätä kokonaisuutta, mutta haluan aloittaa sillä, että, edustaja Autto, ensimmäisessä puheenvuorossanne nostitte esiin selkeän viestinnän merkityksen, ja olen tästä kanssanne aivan samaa mieltä. Elämme tässä suhteessa hyvin toisenlaista vaihetta kuin viime keväänä, ja se on tietenkin suuri onni, ettemme ole toistaiseksi emmekä toivotavasti joudukaan valmiuslain olosuhteisiin, joissa vahvasti päätöksentekoa keskitettiin valtioneuvostolle. Nyt päätöksenteko käytännön ratkaisuista ihmisen terveyden ja elämän suojelemiseksi on vahvasti alueviranomaisilla. Tämä on tartuntatautilain iso viesti ja henki, oli kysymys mistä tahansa, käytännössä kaikista niistä arkisten toimintojen rajoittamisista, joita taudin vuoksi saatetaan joutua tekemään.

Mitä tulee tähän matkailuasiaan, tämän suhteenhan hallitus on tehnyt päätöksiä ja esittänyt ratkaisuja, joilla tätä voitaisiin vahvistaa. Maailman kokonaistilannetta [Puhemies koputtaa] emme voi muuttaa, mutta vuoropuhelu alueen ja matkailuyrittäjien kanssa [Puhemies: Aika!] on erittäin tärkeää, ja hallituksen ministerit muun muassa vierailivat pohjoisessa juuri tämän vuoksi.

16.31 Kai Mykkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pahoin pelkään, että tällaisessa periaatteellisessa asiassa hallitus ei voi piiloutua pelkästään aluehallintoviranomaisten tai terveysviranomaisten taakse, kun puhutaan siitä periaatteesta, jolla kansallisesti linjataan, voiko tuplategillä pelastaa Suomen matkailun talven. Tässä suhteessa toivon, että hallitus ottaa kantaa tähän edustaja Auton varsin maltilliseen ja turvalliseen ehdotukseen vielä tässä.

Viestinnällisesti tämä liittyy myös siihen, että kysyisin pääministerin sijaiselta, joka varsin aktiivisesti pyrkii ymmärtämään myös ihmisten keskustelua, mitä teillä on sanottavaa sellaisille, vaikkapa tuolla Länsimetrossa lähes päivittäin näkemilleni lukuisille kasvoille, jotka ilman maskia matkustavat, eivät tiedä, asuvatko HUS-alueella vai kuuntelisivatko Helsingin kaupungin ohjeita vai THL:n ohjeita. Miten tämä koronaviestintä saadaan selväksi, niin että ihmiset osaavat suojautua? Nyt tämä on mennyt aika sekavaksi.

16.32 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erittäin tärkeä lähestymistapa kokoomuksen edustaja Mykkäseltä. Ensinnäkin tälle ihmiselle haluaisin vastata: Käytä kasvomaskia kaikissa niissä tilanteissa, joissa koet, että joudut väkimmäärän vuoksi varsin lähelle toista ihmistä. Käytä maskia, jotta suojat itseäsi ja ennen kaikkea, jotta suojat muita.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Olemme siirtymässä Suomessa tilanteeseen, jossa nyt olemme ylittäneet yli 10 000:n koronatapauksen rajan. Se on merkittävä ja varsin valitettava rajapyykki. Erityinen huoleni kohdistuu tällä hetkellä pääkaupunkiseudulle. Me tiedämme, että täällä tautitilanne on levinnyt erityisen voimallisesti viime aikoina. Kaikki on toistaiseksi vielä hyvin hallussa, mutta tästä eteenpäin meidän, joka ikisen, käytös tulee vaikuttamaan. Siksi ne pitkään Suomessa toistetut ohjeet hygieniasta, turvaväleistä ja nyt myös voimistuvasti kasvomaskeista [Puhemies koputtaa] on jokaisen syytä ottaa vakavasti.

16.33 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lienee aika selvää nyt, että valitettavasti korona on keskuudessamme pitkään. Me emme tiedä, koska rokote saadaan ja miten se tehoaa. Siksi nyt keskeinen asia on se, että meidän on opittava elämään koronan kanssa ja että toimet tehdään oikeantasoisina, oikein mitoitettuina, koska terveydestä pitää huolehtia, mutta samaan aikaan jokaisen rajoituksen pitää olla oikeantasoinen. Jos me teemme yksiselitteisiä, niin kuin nyt, liian yksiselitteisiä kieltoja, niin se aiheuttaa valtavaa tuhoa työpaikkoihin, yrityksiin, myöskin niillä alueilla, jossa tautitilanne on parempi. Toivoisin nyt hartaasti, että hallitus tekee kaikkensa sen eteen, että kaikki ehdotukset, kuten edustaja Auton tekemä ehdotus, johon ette vielä vastannut, otetaan vakavasti, kaikki mahdollisuudet, joilla voidaan tehdä joustavia järjestelyjä turvallisuus ja terveys huomioiden. Tämä olisi äärettömän tärkeää, jotta pelastetaan työpaikkoja ja isompia vahinkoja.

16.34 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tähän Lapin matkailun tilanteeseen. Hallitus tunnistaa nämä huolet, hallitus haluaa kuulla alueen toimijoita, hallitus haluaa pitää myös Lapin kaikista asukkaista ja heidän terveydestään huolta. Tämän tasapainoilun pyrin kuvaamaan ensimmäisessä puheenvuorossani tähän kysymykseen liittyen.

Kun on elämän ja terveyden suojelu ja toisaalta se tosiseikka, että tauti jatkuu pitkään ja sen päättymispäivä ei ole näköpiirissä rokotteidenkaan osalta, kuten edustaja Orpo totesi, me tarvitsemme ratkaisuja, joilla myöskin elinkeinoelämää voidaan pitää pystyssä. Tilanne on huolestuttava, ja siksi hallituksen toimet pyrkivät nyt tasapainoilemaan, kuten vaikkapa tämän viikon ravintolapäätöksestä näimme. Keväällä päädyttiin käytännössä ravintolan sisätilojen kokonaissulkuun, nyt ratkaisu lähtee vahvasti alueelliselta pohjalta painottaen päätöksiä sinne, missä todellisuudessa kiihtymisvaara taudissa on vakava.

2.4. Suullinen kysymys hallituksen strategiasta koronavirusepidemian hoidossa (Harry Harkimo liik)

Suullinen kysymys SKT 119/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Liike Nyt on myöskin esittänyt tähän asiakokonaisuuteen kysymyksen. Edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Keskustelu

16.35 Harry Harkimo liik: Arvoisa puhemies! Hyvä hallitus! Jos koronaa varten on ollut joku selkeä strategia, se ei todellakaan toimi, kun kyse on tapahtuma-, matkailu- ja ravintolayrittäjän tulevaisuudesta. Päätösten valossa tuntuu siltä, että suhtaudutte ylimielisesti näihin yrittäjiin ja heidän työntekijöihinsä. He elävät jatkuvassa ahdingossa, ja tulevaisuus on hämärän peitossa. Yhtenä viikkona saa matkustaa Ruotsiin, seuraavana taas ei. Yhtenä viikkona ravintolat saavat olla normaalisti auki, sitten tulee Kiurun valomerkki, ja kukaan ei tiedä, mihin asti ravintolat saavat olla auki. Yrittäjien on pakko saada suunnitella toimintaansa pidemmällä tähtäimellä, ja työntekijöiden on tiedettävä, onko heillä töitä seuraavalla viikolla. Tällainen tempoilu ja poukkoilu pitää saada loppumaan. Koronan kanssa pitää pärjätä vielä kuukausia. Hyvä hallitus, kuka vastaa koronan hoidon kokonaisuudesta, ja koska tähän saadaan kaikkien kaipaamaa ennakoivuutta?

16.36 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Harkimo, tiedustelitte, onko hallituksella strategiaa. Kyllä, tänä syksynä on julkaistu toimintasuunnitelma hybridistrategian mukaisten suositusten ja rajoitusten toteuttamiseen covid-19-epidemian ensimmäisen vaiheen jälkeen. Tämän strategian yhtenä tärkeimpänä ytimenä on testaus, joka on tae sille, että Suomea voidaan pitää mahdollisimman paljon auki. Edustaja Harkimo, te olitte huolissanne siitä, että ravintolat ovat jossain auki ja jossain taas kiinni. Se on juuri osa tätä strategiaa, että Suomessa toimittaisiin alueellisesti ja suojelisimme yrittäjyyttä siellä, missä tautitilanne on verrattain vielä hyvä, emmekä tekisi turhaan valtakunnallisia ratkaisuja.

Siihen, mitä toteatte ulkorajojen suhteen: Suomi ei voi sille mitään, miten tautitilanne vaikkapa Euroopan muissa maissa kehittyi ja mitä se tarkoittaa sen suhteen, että Suomen raja-arvot ovat varsin perustellusti tiukat, koska sillä olemme pitäneet Suomen koronatilanteen näinkin hyvänä kuin se on tähän asti pysynyt.

16.37 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Koska tapahtuma-alan toiminnan rajoittamisessa ja ravintola-alan toiminnan rajoittamisessa on kyse laillisen elinkeinon rajoittamisesta, perustuslakivaliokunta ravintola-alaa käsitellessään päätyi siihen, että ravintola-alan yrittäjille on korvotettava menetykset kohtuullisesti.

Kysynkin siksi kaksi kysymystä.

Ensinnäkin, millaiset korvaatiot olette nyt perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla antamassa ravintola-alalle?

Kysymys 2: mihin laintulkintaan hallitus perustaa sen, että perustuslakivaliokunnan tulkinta ei koske myös rajoitettua tapahtuma-alaa?

16.39 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kysyjä on oikeassa siinä, että keväällä, silloin kun tuli tämä totaalinen sulkua, perustuslakivaliokunta puuttui tähän, ja sitten pitää toki muistaa, että silloin oli poikkeusolot ja valmiuslaki. Meillä ei ole nyt sitä, nythän tehdään tartuntalain mukaan. Ja siinä ratkaisussa, joka nyt tapahtuu sitten ravintoloitten suhteen, aikaa lyhennetään. Me haamme tällä kertaa sitten kustannustuen kautta korvaatiota näihin menetyksiin. Se ei varmasti tule kaikkia kattamaan, ja sitten tietysti pitää muistaa myös se, että me emme korvotaisi liikevaihdon tipahtamista, me korvotimme kuluja. Sama ongelma on tietysti matkailun puo-

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

lella, ja voin vastata edustaja Autolle, kun hän esitti tämän Lapin matkailuyrittäjien aloitteen: Kiitos viestin välittämisestä. Varmasti hyviä elementtejä. Ja toivoisin, että pystyttäisiin viemään eteenpäin sitä, että paikallisille saataisiin enemmän mahdollisuutta siihen päätöksentekoon. [Puhemies: Aika!]

16.40 Sanni Grahn-Laasonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten koronakevät meille hyvin osoitti, niin suomalaiset ovat sellaista kansaa, että haluamme toimia oikein ja määräysten ja ohjeistusten mukaisesti. Jos tällä hetkellä käymme kysymässä kadulta tai vaikka Forssan torilta ihmisiltä, mitkä rajoitukset, määräykset ja suositukset ovat tällä hetkellä voimassa, niin valitettavasti pelkään, että ihmiset eivät osaa tähän kysymykseen vastata, enkä voi heitä siitä syyttää. Nimittäin tämä hallituksen koronatiedotus on ollut poukkoilevaa ja epäselvää, ja on myöskin muutettu sitä suuntaa. No, tämä on varmasti epidemiatilanteen edetessä välttämätöntäkin, mutta myös esimerkiksi oikeuskansleri on vakavasti kiinnittänyt huomiota siihen, että suositukset ja velvoitteet menevät sekaisin, ja kyllähän tässä on tapahtunut isoja kömmähdyksiä myöskin viranomaisviestinnässä, kuten myöskin hallituksen erilaisissa infoissa ja tiedotustilaisuuksissa. Yksi kysymys on tämä maskikysymys. Viime keväänä viestittiin, [Puhemies: Aika!] että niitä maskeja ei tarvitsisi käyttää, koska niistä ei ole hyötyä, ja nyt sanotaan, että maskeja [Puhemies: Kysymys, olkaa hyvä!] kannattaa käyttää. Miten te nyt vakuutate suomalaiset siitä, että maskeja suositellaan käytettäväksi, ja miten korjaatte nämä tiedotuskömmähdykset nyt paremmalle tolalle?

16.41 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä, että myös eduskunnan kanssa keskustellaan koko ajan siitä, miten eri poliittiset ryhmät voisivat tukea maatamme kohdannutta tilannetta. Jos nyt ei ole suomalaisen hätähuutomerkin aika, niin milloin se on? Tämä tautitilanne ajautuu todella kovasti kiihtymisvaiheeseen, jos me emme pysty myöskin tässä tilanteessa yhdessä tekemään painopisteitä sille, millä tavalla toimisimme nyt tehokkaasti, jotta korona ei pääse leviämään koko maahan niin vahvasti, että siitä tulee aivan riesamme ja vielä kevääseen asti.

Tältä osin ei kannata laittaa taloutta ja terveyttä vastakkain — se ei vie eteenpäin, vaan se, että tehdään täsmätoimia, alueellisia toimia. Tähän liittyy myöskin maskisuositus: tietyillä alueilla tilanne ei ole niin paha kuin toisilla alueilla, ja tältä osin on nyt valittu se lähestymistapa, ettei tehdä vain valtakunnallisia ohjeistuksia vaan myöskin alueellisia ohjeistuksia, [Puhemies: Aika!] jotta näissä tautiryppäissä päästään hallitsemaan epidemioita.

16.42 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pelkästään yhden yrityskokonaisuuden yt-neuvotteluiden piirissä Lapin-matkailussa on 2 000 henkilöä, ja jos tilanne eskaloituu vielä pahemmaksi, kysymys on tuhansista ihmisistä lisää. Arvioidaan, että jopa 8 000 ihmistä voisi joutua yhdessä maakunnassa, yhdellä toimialalla yt-neuvotteluiden piiriin, joten tämä on mitä suurimmissa määrin paitsi alueellinen kysymys myös kansantalouteen vaikuttava kysymys.

Kun kysymys kuitenkin erityisesti talvimatkailun osalta, revontuli- ja joulupukkimatkailun osalta on, että ihmiset viipyvät vain hetken aikaa tässä maassa ja ovat sen oman seuruensa parissa ja ainoa suomalainen työntekijöiden lisäksi on varmaan joulupukki, kenet he tapaavat, niin kuinka voitaisiin mahdollistaa se, myös alueellisia rajoituksia ajatellen, kuten hallitus on korostanut, että nimenomaan tähän Lapin-matkailuun voitaisiin löytää

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

jonkinlainen alueellinen mahdollisuus, ettei koko elinkeinorakenteen pohja tuhoutuisi matkailun osalta?

16.44 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kaikkinensa tähän kysymykseen lähtien alkukysymyksestä: hallituksen vastustaja ei ole oppositio, opposition vastustaja ei ole hallitus, vaan meidän vastustajamme on korona. Kaikki kulminoituu oikeastaan tähän kysymykseen. Ei voida puhua kansallisesta eikä alueellisesta kysymyksestä, vaan puhutaan globaalista kysymyksestä. Vaikka tehtäisiin mitä tällä hetkellä, niin matkailu ei välttämättä palaa siihen, mitä se oli aiemmin. Mutta toivon, aivan kuten edustaja Kulmuni sanoi, että me voisimme ottaa entistä enemmän alueellista harkintaa näissä kysymyksissä. [Mauri Peltokangas: No ottakaa!] Olen hyvin tietoinen siitä, kuinka esimerkiksi pohjoisessa on tehty erittäin hyviä suunnitelmia, [Vilhelm Junnila: Päätöksiä, ei suunnitelmia!] kuinka turvallinen ja terveellinen matkailu on mahdollista. Mutta toisaalta pitää muistaa myös se asia, että ihan samalla tavalla tämä tällä hetkellä rankaisee Helsinkiä, koko Suomea. Kyllä meidän pitää pystyä tekemään myös ratkaisuja, [Puhemies: Aika!] jotka auttavat koko matkailua.

16.45 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä tapahtuma ja matkailualan huoli on täysin todellinen, koronan jatkuminen ja leviäminen ja pitkittyminen on todellinen ongelma. Itse tulen tuolta paikkakunnalta, jossa tämän pandemian lisäksi myös paperitehdas on juuri sulkemisen uhan alla, ja samaisessa kaupungissa 200 000 festarikävijää jäi tältä kesältä tulematta. Tarinat ympäri Suomea ovat siis samanlaisia: tapahtumat, messut, konsertit ja monet muut tapahtumat on peruttu. Samaan aikaan luontomatkailu ja asuminen maaseudulla on alkanut kiinnostaa ihmisiä. Jotta me tästä tilanteesta pääsisimme eteenpäin, tarvitsemme monenlaisia toimia työllisyyden tukemiseksi. Olisiko nyt mahdollista saada sellaisia työllisyyttä tukevia hankkeita rahoituksen piiriin, jotka auttaisivat sekä matkailualaa että tätä teollisuutta tässä vaikeassa tilanteessa?

16.46 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä on äärettömän vaikea tilanne sillä tavalla, että eri toimialoilta, eri sektoreilta tulee koko ajan haasteita. Otetaan nyt esimerkiksi tämä tapahtumateollisuus, joka on paljon ollut keskustelussa — ehdottomasti vaikea kokonaisuus, mutta se, että lähdetäisiin yhdelle alalle tekemään ja räätälöimään omaa kompensointia, niin se on se haaste tietyllä tavalla. [Sinuhe Wallinheimo: Yrittäkää!] Ja sitten meillä on matkailu, sitten meillä on tapahtumiin liittyvä tapahtuman rakentaminen. Eli kyllä meidän on pakko hakea semmoista yleistä linjaa, jolla me pystymme periaatteessa yleistuen kaltaisena... [Välihuuto] — Se on tulossa, me saamme sen vielä tämän vuoden puolelle. — Mutta kyllä me tarvitsemme [Välihuuto] — kysyjä on täsmälleen oikeassa — niitä työllisyystoimia, että me saamme ihmisiä töihin enemmän. [Välihuutoja — Puhemies koputtaa] Kyllä kriisin aikanakin meidän tulee niihin pystyä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten vielä myönnän yhden puheenvuoron tähän.

16.47 Heikki Autto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On välttämätöntä, että hallitus käyttää kaikkia keinoja työpaikkojen turvaamiseksi pandemiatilanteen

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

keskellä, muuten tämä on liian kovaa kyytiä tapahtuma-alalle ja ravintola-alalle. Matkailussa tämä pahimmillaan johtaa siihen, että Ruotsi ja Norja kaappaavat ne kansainväliset matkanjärjestäjät, jotka ovat aiemmin tuoneet sadattuhannet asiakkaansa ja heidän tuomansa tulot Suomeen. Jos hallitus päästää alan yritykset konkurssiin, ei alaa enää pandemian jälkeen välttämättä elvytetä suomalaisten yrittäjien toimesta. Tämä olisi valtava isku koko kansantaloudelle.

Arvoisa puhemies! Kotimaista ravintola- ja matkailupalveluiden kysyntää voitaisiin lisätä laskemalla arvonlisäveroja ja laajentamalla sekä kotitalousvähennystä että yritysten edustuskulujen verovähennysoikeutta. Hiihtolomat tulee porrastaa, ja kotimaan matkailun markkinointiponnisteluja tulee tukea. Käyvätkö nämä keinot hallitukselle?

16.48 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ratkaisuhakuisesta lähestymistavasta tähän hyvin vaikeaan ja monisyiseen kokonaisuuteen, jota tämäkin keskustelu sekä hallituksen että opposition puheenvuorot ovat tähän avanneet. Uskon, että tuota koko keinovalikoimaa kannattaa vakavasti harkita ja käydä läpi, mitkä olisivat niitä nopeimmin vaikuttavia toimia niin yritysten kuin sitä kautta työpaikkojen pelastamiseksi. Samalla, vaikka yllämme on paljon huolia — meillä on terveydenhuollon potentiaalinen kriisi, jos tautia ei pidetä kurissa, meillä on taloudellinen kriisi kolkuttelemassa ovella suhteessa yrittäjyyteen ja työpaikkoihin — lisäksi meiltä kaikilta vaaditaan nyt poikkeuksellista henkistä kriisinsietokykyä ja jaksamista, kun päätepistettä ei ole näköpiirissä. Suomi selvisi keväästä hyvin, ja samaa toivon meiltä kaikilta nyt edessä olevina kuukausina.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys omaishoitotyötä tekevien tukemisesta koronavirusepidemian aikana (Päivi Räsänen kd)

Suullinen kysymys SKT 120/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Seuraava kysymys, edustaja Päivi Räsänen.

Keskustelu

16.49 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Monen omaishoitajan jaksaminen on ääri rajoilla nyt korona-aikana. Vapaita ei ole pystytty pitämään, ja päivätoiminta on ollut tauolla. Monet omaishoitajat ovat itsekin iäkkäitä ja kuuluvat riskiryhmään. Koronan uudelleen kiihtyminen lisää pelkoa syksyn ja talven taakasta, koska monet ovat jo valmiiksi erittäin väsyneitä. Omaishoitajille ovat tärkeitä intervallit lomien tai vapaapäivien aikana, ja näitä intervallijahan on valitettavasti nyt peruttu, joten omaishoitajien kuormitus on lisääntynyt.

Myös erityislasten vanhemmille korona-aika on ollut raskasta, kun he ovat joutuneet huolehtimaan etäopetuksesta samaan aikaan, kun ovat huolehtineet omaishoitajina lapsista. Kysyn nyt asianomaiselta ministeriltä: Miten huolehditte siitä, että omaishoitotyötä tekevät ja muuten läheisiä auttavat eivät itse uuvu ja jää väsymyksensä kanssa yksin? Miten tuette heitä koronan keskellä?

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

16.50 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta kysymys on erittäin aiheellinen tänä aikana, koska ainakin omassa lähipiirissäni, mutta varmasti monen muunkin suomalaisen lähipiirissä, on omaishoitajia, ja olen itsekin seurannut hyvin läheltä sitä uupumista. Tässä on paljon myös pelkoa ilmassa, ja siinä mielessä, edustaja Räsänen, olette aivan oikeassa, että tilanne näillä numeroilla katsottuna kyllä kertoo siitä, että tautitilanteen pahentuessa taakka on vielä isompi kestää nimenomaan tämän syyn vuoksi, että pelkona on, että tämä leviää myös muihin ryhmiin. Tällä hetkellä käytännössä yli 70 prosenttia tartunnoista on ollut alle 50-vuotiailla, mutta on ajan kysymys, miten tämä muuttuu.

Olemme halunneet omalta osaltamme todeta, kun suvantovaiheeseen päästiin kesää kohden tultaessa, että palveluiden on toimittava kuntatasolla, ja tältä osin nämä edustaja Räsänen toivomat asiat pitäisi koko Suomessa ottaa niin vakavasti, että palvelutasosta ei pidä myöskään tinkiä [Puhemies koputtaa] omaishoidon tuen suhteen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.52 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministerin vastauksessa ei oikeastaan nyt tullut valitettavasti yhtään konkreettista vastausta näille omaishoitajille. Tukitoimet jaksamisen kannalta ovat ensiarvoisia, ja niitä odotetaan, mutta kyllä myös taloudella on merkitystä. Omaishoidon tuki on pieni, se on veronalaista tuloa, ja kaiken lisäksi aika suuri osa omaishoitajista ei edes saa mitään tukea, koska se on harkinnanvarainen etuus. Kysynkin valtiovarainministeriltä: onko hallituksella minkäänlaista tavoitetta oikeudenmukaistaa omaishoitajien verotusta?

16.53 Valtiovarainministeri Matti Vanhanen: Arvoisa puhemies! Koetin varmistaa ministeri Kiurulta, joka varmasti muistaa hallitusohjelman määräykset tältä osin täsmällisemmin. Valtiovarainministeriössä ei ole tällä hetkellä tähän asiaan liittyviä asioita vireillä.

16.53 Sanna Antikainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me perussuomalaiset haluamme tukea omaishoitajia heidän raskaassa ja vaativassa tehtävässään. Omaishoitajissa on paljon sekä ikääntyneitä että nuorempiakin henkilöitä, ja me haluamme antaa heille kaikille mahdollisuuden myös pysyä läheistensä hoitajina.

Arvoisa herra puhemies! Me perussuomalaiset esitimme viime vaihtoehtobudjetissamme omaishoidon tukea verovapaaksi. Kysynkin nyt teiltä, hallitus: Aiotteko te tehdä omaishoidon tuesta verovapaan? Eikö tämä olisi aika hyvä kädenojennus näille omaishoitajille?

16.54 Valtiovarainministeri Matti Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällaista suunnitelmaa hallituksella ei ole. Vastaan näihin kysymyksiin suoraan. En halua ylläpitää sellaisia odotuksia, joihin ei olla valmistauduttu, mutta ministeri Kiurulla on vielä täydennettävää tähän.

16.54 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos mahdollisuudesta vastata myös tähän kysymykseen.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

On selvää, että tämä on yksi pidemmän aikavälin kehittämistoiveista, [Naurua] joita eduskunnan monillakin ryhmillä on, [Oikealta: Seuraavan hallituksen! — PaaVo Arhinmäki: Yrittäkää välillä kuunnella! — Puhemies koputtaa] mutta niin kuin näette, niin sitä ei ole vielä toteutettu. Tältä osin tätä isoa unelmaa siitä, että tällaiseen olisi lähdetty, ei ole vielä tässä salissa toteutettu. Siltä osin tehtävää riittää.

Tämä hallitus omalta osaltaan tekee satsauksia omaishoidon kehittämiseen, koska me olemme varanneet sekä kotihoidon että omaishoidon kehittämisen 45 miljoonaa euroa tasossa 2023. Siltä osin haluaisin sanoa kuitenkin eduskunnalle, että iäkkäiden palveluiden parantaminen etenee ja tämä luvattu vanhuspalvelulain kakkosvaiheen päivitys on tulossa. Pidän sitä merkittävänä tekona, että tämä hallitus satsaa myöskin iäkkäiden palveluihin, ja me tulemme pitämään niistä satsauksista myös kiinni. 45 miljoonaa lisää sen lisäksi, että tänään [Puhemies: Aika!] on päivä, jolloin hoitajamitoitus astuu voimaan. [Välihuutoja oikealta]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Meillä on vielä useita kysymyksiä, joten toetan, että tämä kysymys on loppuun käsitelty ja siirrytään seuraavaan kysymykseen.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.6. Suullinen kysymys tilaajavastuulain uudistamisesta (Jari Myllykoski vas)

Suullinen kysymys SKT 121/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Myllykoski.

Keskustelu

16.55 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa puhemies! Mielikuvissa Suomi on maa, jossa lakeja ja sopimuksia noudatetaan. Mielikuvan särkevät kerta toisensa jälkeen uutiset törkeistä alipalkkaustapauksista. Viimeinen uutinen tuli Länsimetron työmaalta. Näille tapauksille yhteistä on hyötymistarkoituksessa piittaamattomuus työehtosopimusten määräyksistä. Kärtsijöinä ovat ihmiset, jotka tietämättään ja pakkoraossa alistetaan törkeän riiston kohteeksi.

Hallitus on osoittanut huomiota alipalkkauksen kriminalisoimiseksi sekä ay-liikkeelle myönnettävälle kanneoikeudelle. Kysyn kuitenkin työministeriltä: Milloin työsuojelulain mukaiset työolot, työehtosopimuksen mukaiset palkat ja yritysten välinen tasavertainen, terveellinen kilpailu varmistetaan Suomessa? Olisiko mahdollista, että hallitus ottaisi työlliställeen myös tilaajalain [Puhemies koputtaa] uudistamisen?

16.56 **Työministeri Tuula Haatainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tilannehan on se, että lainsäädännön mukaan jokainen tilaaja on vastuussa selvittämään sen, mitä sopimuskumppanin taustoilla on, ennen kuin tämä sopimus tehdään. Tätä lain seuraamusjärjestelmää puolestaan tehostettiin 2015 alkaen.

Tämä laki koskee kaikkia yrityksiä, niin suomalaisia kuin ulkomaisia yrityksiä, kun ne käyttävät ulkomaista työvoimaa. Tämä tilaajavastuulaki periaatteessa toimii hyvin, siis lainsäädäntönä, mutta se, missä on tehostamisen tarvetta, on valvonnan puoli. Työsuojelu-

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

viranomaiset valvovat tätä toimintaa ja voivat myös määrätä laiminlyöntimaksun, joka on 20 000 euroa, tai sitten korotettuna se voi olla 60 000 euroa.

Mutta tähän itse asiaan ja kysymykseen: Hallitushan hyväksyi budjettiriihessä 14 toimenpidettä, joita on työ- ja elinkeinoministeriössä vastuullani valmisteltu ja joilla ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä pyritään nyt suitsimaan. Näistä [Puhemies: Aika!] ensimmäinen lakikokonaisuus on lähdössä lausunnolle, ja se tulee eduskuntaan syksyllä.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.7. Suullinen kysymys Ahvenanmaan ja Ruotsin välisestä liikkumisesta (Mats Löfström r)

Suullinen kysymys SKT 122/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Seuraava kysymys, edustaja Löfström.

Keskustelu

16.58 Mats Löfström r: Ärade herr talman, arvoisa puhemies! Suomessa on usein vaikea ymmärtää, kuinka läheinen suhde ahvenanmaalaisilla on Ruotsiin aivan arkisessa elämässä. Raja Ruotsiin on ollut kiinni lähes jatkuvasti keväästä saakka. Koronan leviämisen rajoittaminen on tärkeää, mutta rajavalvonta aiheuttaa merkittävästi enemmän ongelmia kuin hyötyjä. Monen ahvenanmaalaisen perheenjäsen tai lähisukulainen asuu Ruotsissa. Jos esimerkiksi eroperheen lapsi viettää viikonlopun vanhempansa luona Ruotsissa, vaaditaan häneltä 14 päivän karanteeni eikä hän pääse kouluun. Tämä on vain yksi konkreettinen esimerkki, niitä on paljon lisää, jotka koskevat lapsia, isovanhempia sekä etäsuhteissa olevia, joiden päivittäiseen elämään sululla on vaikutuksia.

Heinä- ja elokuussa Ahvenanmaalle saapui 24 000 ihmistä Ruotsista. Koko tänä aikana Ahvenanmaalla oli vain yksi koronatapaus.

Arvoisa ministeri Ohisalo, onko hallitus valmis antamaan saman mahdollisuuden liikua Ahvenanmaan ja Ruotsin välillä kuin on Tornion ja Haaparannan välillä?

16.59 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Tack för en bra fråga. Det är sant att Sverige är en väldigt bra och nära granne för Finland, och det har varit väldigt svårt att gränsen nu har varit så där stängd.

Nyt on ihan selvää, että nämä rajarajoitukset ovat monessa haitanneet ihmisten elämää. Tornio—Haaparanta-alue tietysti on ikään kuin kaksoiskaupunki, jossa sitä rajaa ei oikeastaan ole siinä arjessa juuri ollut, siinä missä sitten taas Ruotsin ja Ahvenanmaan välinen raja on hieman erilainen.

Tässä on huomioitava nyt se, että hallituksen yhteisten päätösten pohjalta sisärajavaltavonta on poistumassa 23.11. mennessä, ja tänään juuri hallitus on lähettänyt eduskuntaan tämän liikenne- ja viestintäministeriön testaus- ja karanteenimallin, jolla sitten jatkossa Suomeen pääsisi eri tavoin tulemaan. Yhtä aikaa kun tautia tietysti pitää nuijia tainnoksiin ja pysäyttää, niin samaan aikaan suomalaista yhteiskuntaa pitää yrittää pitää auki. Tästä esimerkkinä Suomen ja Ruotsin, Suomen ja Viron välinen päivittäinen liikenne, [Puhe-

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

mies koputtaa] työmatkaliikenne, ja esimerkiksi se, että kun lapsi [Puhemies: Aika!] asuu kahdessa eri maassa, niin siinä ei vaadita testejä ja karanteeneja.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.8. Suullinen kysymys ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöön puuttumisesta (Iiris Suomela vihr)

Suullinen kysymys SKT 123/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Seuraava kysymys, edustaja Suomela.

Keskustelu

17.00 Iiris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Valtaosa yrityksistä pyrkii toimissaan vastuullisuuteen. On kuitenkin pieni joukko yrityksiä, jotka pyrkivät hankkimaan epäreilua kilpailuetua hyväksikäyttämällä esimerkiksi ulkomaalaisia työntekijöitä tai luontoa pilaamalla.

Viime päivinä niin marjateollisuus kuin rakennusteollisuus ovat nousseet julkisuuteen kyseenalaisessa valossa. On uskallettava sanoa ääneen, että näillä aloilla tapahtuu Suomesakin ulkomaalaisten työntekijöiden riistoa. Ihmiskauppa, huonot työolot tai puoli-ilmainen työ ei koskaan ole hyväksyttävää. Hallitusohjelmassa onkin lukuisia kirjauksia, joilla näihin puututaan. Ministeri Haatainen lyhyesti äsken viittasi pakettiin, jolla näihin pyritään puuttumaan. Ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön ilmiö on laaja eikä putoa vain yhden ministeriön toimialan alle, mutta työ- ja elinkeinoministeriöllä todella on tässä aivan keskeinen rooli. [Puhemies koputtaa] Siksi kysynkin työministeriltä: Mitä tähän pakettiin tarkemmin sisältyy? Mihin toimiin on ryhdytty, jotta tähän hyväksikäyttöön voitaisiin puuttua?

17.01 Työministeri Tuula Haatainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuten sanoin, yksi osa tästä lakipaketista on lähdössä nyt lausuntokierrokselle, ja siinä keskeinen asia on se, että kun tällä hetkellä keskeisin kärsijä on uhri näissä hyväksikäyttötilanteissa, eli kun tänne tulee kolmansista maista työntekijä, esimerkiksi ravintolaan tai siivousalalle tai minne tahansa, ja kun hän joutuu hyväksikäytön uhriksi, niin jos hän nostaa siitä kanteen tai perää oikeuksiaan, yleensä hän joutuu pois siitä työpaikasta, menettää siten oikeutensa myös työskennellä täällä ja joutuu palaamaan lähtömaahansa. Nyt tähän tulee muutos tämän lainsäädännön myötä, eli tällaisessa tilanteessa uhrille tulee oikeus hakea toista työpaikkaa, hän saa työskentelyluvan ja hän ei menetä oleskelulupaa täällä maassa. Lisäksi sellaiselle työnantajalle, joka riistää työntekijöitä, käyttää heitä hyväksi, [Puhemies koputtaa] voidaan säätää myös rekrytointikielto. [Puhemies: Aika!]

Eli tämä on yksi, ensimmäinen askel, joka on tulossa, mutta 14:n kokonaisuus on kokonaisuudessaan tulossa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Kyselytunti päättyi.

3. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2018

Kertomus K 2/2019 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 16/2020 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 16/2020 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Keskustelu

17.03 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! [Hälinää]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Odottakaa hetkinen, edustaja Ojala-Niemelä, että saadaan saliin rauha. — No niin, olkaa hyvä.

Kiitos. — Perustuslakivaliokunta hyväksyi huhtikuussa mietinnön oikeuskanslerin kertomuksen 2018 johdosta. Valiokunta on tavanomaiseen tapaan käsitellyt mietinnössään muutamaa laajempaa asiakokonaisuutta kertomuksen perusteella. Vakiintuneen tavan mukaisesti perustuslakivaliokunta ei ole arvioinut oikeuskanslerin yksittäisiä ratkaisuja tai kannanottoja.

Eräs toistuvasti, aina vuoden 2014 kertomuksesta asti, laillisuusvalvojien kertomusten yhteydessä käsitelty asia on ylimpien laillisuusvalvojien, siis valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen, välisen työnjaon ja yhteistyön kehittäminen. Ylimpien laillisuusvalvojien tehtävien jakoa on selvitetty oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jonka mietintö valmistui kesäkuussa 2019. Asiaa koskeva lakiehdotus on tarkoitettu antaa kuluvan vuoden joulukuussa. Perustuslakivaliokunta on mietinnössään todennut pitävänsä tärkeänä, että tässä valiokunnan aikaisemminkin kiirehtimässä asiassa edetään viivytyksettä.

Toinen valiokunnan mietinnössä käsitelty asia on ennakollisen säädösvalvonnan vahvistaminen. Oikeuskansleri on vakiintuneesti valvonut lakien ja asetusten laillisuutta valmisteluvaiheessa antamalla lausuntoja säädösesityksiä koskevien yleisten lausuntokierrosten yhteydessä sekä antamalla ministeriöiden pyynnöstä kannanottoja yksittäisistä kysymyksistä. Hallituksen esityksiä ja asetuksia on tarkastettu myös ministeriöiden pyynnöstä ennakolta ennen niiden esittelyä valtioneuvoston yleisistunnossa. Pyydettyjen tarkastusten määrä on kuitenkin aikaisemmin ollut vähäinen. Oikeuskansleri ryhtyi kertomusvuoden alussa tehostamaan säädösehdotusten ennakollista valvontaa pyytämällä hallituksen esityksen luonnoksia tarkastettavaksi lainvalmistelun loppuvaiheessa.

Hyvän lainvalmistelun periaatteet ovat verrattain usein olleet esillä myös perustuslakivaliokunnan käytännössä. Valiokunta on korostanut erityisesti, että lainvalmisteluprosessissa avainasemassa perustuslaillisten näkökohtien huomioon ottamisessa ovat asianomaiset ministeriöt. Valmisteluvaiheessa tapahtuvien puutteiden ja virheiden korjaaminen pro-

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

sessin myöhemmässä vaiheessa saattaa olla vaikeaa. Valiokunnan mukaan ministeriöiden on huolehdittava, että niissä on riittävästi ammattitaitoista, myös perustuslakikysymyksiä tunnistavaa ja tuntevaa henkilökuntaa. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan lakiehdotusten aikaisempaa systemaattisempi ennakollinen tarkastaminen on hyvä lisä säädösvalvontaan.

Kolmas tässä mainittava seikka on julkisen hallinnon digitalisaatio. Oikeuskanslerin kertomuksessa käsitellään julkisen hallinnon digitalisaatiota ja sen merkitystä hyvän hallinnon toteutumiselle. Kertomuksessa korostetaan, että julkisen vallan on huolehdittava hallinnossa asiointin tosiasiallisesta mahdollistamisesta kaikille. Tämä tarkoittaa myös perinteisten asiointitapojen, kuten paperisen ja henkilökohtaisen asiointin, mahdollisuuksien säilyttämistä riittävässä määrin digitaalisten palveluiden rinnalla. Lisäksi olennaista on huolehtia molempien kansalliskielten riittävästä näkyvyydestä, myös digitaalisissa palveluissa. Kielen ja osallisuuden kannalta merkittäviä ovat myös automatisoitujen menettelyjen ymmärrettävyys ja kontrolloitavuus. Myös perustuslakivaliokunta korostaa mietinnössä voimakkaasti näiden näkökohtien merkitystä. Valiokunta pitää tärkeänä, että julkisen hallinnon digitalisaatioon ja sähköisiin julkisiin palveluihin liittyviä haasteita pidetään vastaisuudessa esillä laillisuusvalvonnassa.

Perustuslakivaliokunnan mietintö päättyy ehdotuksiin siitä, että eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen johdosta ja että kannanoton sisältö on se, ettei eduskunnalla ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

17.07 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti: Arvoisa puhemies! Eduskunnan perustuslakivaliokunta on tapansa mukaan tehnyt tarkkaa ja hyvin merkittäviin kysymyksiin kertomukseni pohjalta pureutunutta työtä laatiessaan mietintönsä. Kiitän tässä valiokunnan puheenjohtajaa ja valiokuntaa esittelypuheenvuorossa esiin nostetuista asioista, jotka ovat edelleen tänäänkin hyvin ajankohtaisia.

Valtioneuvoston oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle ylimpinä laillisuusvalvojina on tärkeää, että ylimpien laillisuusvalvojien tehtäväjako ja yhteistyötä kehitetään perustuslakivaliokunnan kannanottojen mukaisesti ja ripeästi. Tehtäväjako on selvitetty valiokunnan mietinnön mukaisesti oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jonka mietintö valmistui kesäkuussa 2019. Lakihanke on nyt jatkovalmistelussa oikeusministeriössä ja lähdössä vielä lausuntokierrokselle, ja se on hallituksen lainsäädäntösuunnitelmassa siten, että tavoitteena on antaa esitys eduskunnalle vielä viikolla 51 tänä vuonna.

Olen pyrkinyt omassa toiminnassani antamaan kaiken mahdollisen tuen tälle hankkeelle. Työryhmän mietintö rakentuu suomalaisen valtiosäännön perinteelle, mutta varsinaisesti se kuitenkin katsoo vahvasti yhteiskunnan ja sen jäsenten näkökulmasta laillisuusvalvan tuleviin tarpeisiin ja vaikuttavuuteen, ja se selkeyttäisi merkittävästi ylimpien laillisuusvalvojien tehtäväjako. Toivonkin, että lainsäädäntö saadaan mahdollisimman pian eduskunnan käsittelyyn ja hyväksyttyä.

Ennakollinen säädösvalvonta ja muu lainvalmistelun laillisuusvalvonta on yksi oikeuskanslerin painopisteistä. Siinä keskeisenä näkökulmana, yhtenä sellaisena, on osallisuuden ja osallistumisoikeuksien toteuttaminen ja hyvän lainvalmistelun periaatteiden toteuttaminen. Perustuslakivaliokunta aivan oikein korostaa hyvän valmisteluprosessin sekä ammattitaitoisten, myös valtiosääntökysymyksiä osaavien lainvalmistelijoiden riittävää määrää ja sen merkitystä. Lainvalmistelijat ovat keskeinen osaajaryhmä yhteiskuntamme palautumis- ja uudistumiskyvyn kannalta.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Perustuslakivaliokunnan kannanotot antavat erinomaisen tuen arjen laillisuusvalvontatyöllemme. Euroopan komission eilen julkaistussa ensimmäisessä oikeusvaltioraportissa Suomi sai laajasti tunnustusta siitä, että oikeusvaltion peruspilarit ovat meillä kunnossa, vaikka kehittämistarpeita on. Yksi myönteisessä valossa mainittu seikka on ennakollisen säädösvalmistelun järjestelmä, jossa perustuslakivaliokunta on keskeisin toimija ja jossa myös oikeuskanslerilla on oma tärkeä tehtävänsä.

Perustuslakivaliokunta nostaa mietinnössään kertomuksen pohjalta esille julkisen hallinnon digitalisaation ja lähisuhdeväkivallan. Perustuslakivaliokunta korosti voimakkaasti tarvetta jatkaa samojen teemojen merkitystä, ja näin olemme tehneetkin. Olemme tässä kohta esiteltävässä kertomuksessa käsitelleet digitaalisten palvelujen käytettävyyden ongelmatiikkaa osana hallinto-oikeudellista palveluperiaatetta.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 2/2019 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

4. Oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2019

Kertomus K 12/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

17.11 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerin valtiosääntöisenä päämääränä on turvata valtiosääntömme perusperiaatteiden ja valtiojärjestyksen perusarvojen toteutuminen. Tehtävä korostuu poikkeusoloissa, ja poikkeusoloissa punnitaan oikeusvaltion ja demokratian kestävyys ja toimivuus.

Nyt käsittelyyn tuleva oikeuskanslerin kertomus toiminnastaan valmisteltiin vielä tavanomaisissa oloissa. Kertomustekstin valmistuessa osoittautui Maailman terveysjärjestö WHO:n asiantuntija-arvioissa jo aikaisemmin yleisellä tasolla varoitellun eläimistä ihmisiin leviävän pandemian aiheuttajaksi koronavirusta. Niinpä kertomuksemme sisältää oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin ylimääräisen puheenvuoron. Siinä esitän ajatuksia oikeusvaltion turvaamisesta ja laillisuusvalvonnasta päivitettyä kuluva vuoden huhtikuun 15. päivälle. Nyt olemme taas tilanteessa, jossa epidemia on kiihtymässä. Poikkeusolojen ja poikkeuksellisen tilanteen ennakollinen säädösvalvonta on ollut työläs ja hyvin nopeatempoinen tehtävä valtioneuvoston oikeuskanslerin ylimpään hallitusvaltaan kohdistuvassa riippumattomassa laillisuusvalvonnassa.

Moderni laillisuusvalvonta on valtiollisen ja viranomaistoiminnan tukena, mutta se edustaa kansalaisten näkökulmaa ja on kansalaisten kanssa jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Se puuttuu virheisiin ja laiminlyönteihin oma-aloitteisesti. Laki myös edellyttää, että

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

viranomaiset toimivat hyvän hallinnon mukaisessa yhteistyössä toisten viranomaisten kanssa ja käyttävät tehokkaasti ja ripeästi toimivaltuuksiaan ihmisten suojaamiseksi. Tämä on olennaista, kun alueellisilla ja paikallisilla viranomaisilla on ensisijaisen tärkeä rooli. Tähän tematiikkaan palataan varmasti aikanaan vuoden 2020 kertomuksessa.

Demokratian toimivuudelle ovat tärkeitä parlamentaariset sovinnassäännöt. Hallituksen vaihtuessa eroa pyytänyt hallitus toimii toimitusministeristönä uuden hallituksen nimitykseen asti. Toimitusministeristön rooli ja toimivalta ovat normaalia rajoitetummat, koska se ei perustuslaissa edellytetyllä tavalla nauti eduskunnan luottamusta. Kertomusvuonna 2019 toimitusministeristö toimi hallituksena poikkeuksellisesti jo ennen eduskuntavaaleja ja tavanomaista pidempään. Oikeuskanslerilla on keskeinen rooli toimitusministeristön ja sen jäsenenä toimivien ministerioiden toimivallan arvioinnissa, ja kertomusvuonna tämä aiheutti runsaasti työtä toimitusministeristön toimikauden pituuden lisäksi ja siksi, että monien asioiden valmistelussa ei ollut varauduttu hallituksen aikaisempaan eroamiseen. Olen puheenvuorossani kertomuksessa koonnut asiaryhmittäin yhteen tulkinnot toimitusministeristön roolista ja toimivallasta.

Laillisuusvalvonnan perustehtävän voi nähdä yhdistelmäksi oikeusvaltion asiakkaiden, ihmisten palvelua ja siinä tehtävää vuoropuhelua sekä oma-aloitteisia toimia oikeusvaltion suojaamiseksi ja kehittämiseksi. Oikeusvaltion ongelmat ovat usein rakenteellisia, lainsäädäntöä, hallinnon ohjausta ja voimavaroja, tietojärjestelmiä ja toimintakulttuuria koskevia kysymyksiä. Ne ulottavat vaikutuksensa suureen ihmisjoukkoon. Ongelmat tulevat usein parhaiten esiin yksittäisten ihmisten kokemusten kautta. Kaikki vuoropuhelu ei ole rakenteellisten tai oikeudellisten kysymysten kannalta merkityksellistä, silti sillä on suuri merkitys oikeusvaltion, yhteiskuntarauhan ja yksilöiden oikeudenmukaisuuden kokemuksen kannalta.

Arvoisa puhemies! Tuomioistuinten ja viranomaistoiminnan laillisuusvalvonnassa saatiin kertomusvuonna aikaan paljon hyvää. Kantelut lisääntyvät edelleen, ja niissä on yhä monimutkaisempia asiakokonaisuuksia. Olemme kuitenkin pystyneet säilyttämään toimintakykymme hyvänä. Ratkaisimme enemmän kanteluita edellisenä vuonna. Käsittelyajat pysyvät edelleen kohtuullisina.

Oikeuteen ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluu myös mahdollisuus saada asiantuntevaa ja luotettavaa oikeudellista apua. Asianajajien ja julkisen oikeusavustajan luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonnassa on kasvava asiämäärä, ja siinä on kiinnitetty erityistä huomiota kuulemisten huolelliseen toteuttamiseen ja oikeudenkäyntiavustajan riittävään osaamiseen.

Arvoisa puhemies! Käsittelyyn tulevassa kertomuksessa on useita tema-artikkeleita perus- ja ihmisoikeuksien sekä yleensä oikeuden toteutumisesta ja toteutumisen kipukohtista. Ne toivottavasti palvelevat eduskuntaa lainsäätäjänä suomalaisen yhteiskunnan kehittämisessä.

17.15 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Vuoden 2018 teemana oli lastensuojelu, mutta lastensuojelu nousi esille erityisesti tässä oikeuskanslerin vuosikertomuksessa, ja siitä haluan minäkin puhua.

Huomiot ovat suorastaan järkyttäviä mutta eivät valitettavasti yllättäviä. Lastensuojelun resurssipulat ja ongelmat ovat olleet tiedossa jo pitkään. Muutama viikko sitten julkaisutissa lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa todettiin, että lastensuojelussa on tällä hetkellä ainakin kahdentuhannen työntekijän vaje. Vuosiker-

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

tomuksen mukaan pätevistä sosiaalityöntekijöistä on kunnissa pulaa ja lastensuojelun työntekijät kokevat, että resursseja ei yksinkertaisesti ole tarpeeksi siihen, että he pystyisivät hoitamaan työnsä kunnolla. Esimerkiksi lastensuojelun sijaishuoltopaikkoihin ei kyetä tekemään valvontakäyntejä riittävästi.

Lastensuojelun vaativassa sijaishuollossa sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus ja työn liiallinen kuorma näkyvät karulla tavalla. Esimerkiksi viime vuonna Ylen tekemässä selvityksessä jopa 50 lastensuojelulaitosta tai ammatillista perhekotia on saanut aluehallintovirastoilta ja eduskunnan oikeusasiamieheltä huomautuksia epäkohdista. Sosiaalityöntekijöillä ei ole aikaa selvittää riittävästi, miten heidän sijoittamansa lapsi voi sijoituspaikassaan ja onko siellä kaikki niin kuin pitäisi. Sijoittaminen oman kodin ulkopuolelle on jokaiselle lapselle ja nuorelle iso ja rankka muutos, joka vaikuttaa koko elämään. Sosiaalityöntekijä voi parhaimmillaan lisätä turvan tunnetta sijoitetulle lapselle.

Arvoisa puhemies! Kuten oikeuskanslerin kertomuksessakin todetaan, voivat poikkeusolot luoda vielä uusia vakavia vaikeuksia haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten perusoikeuksien toteutumiselle näiden entisten ongelmien lisäksi. Lastensuojelun rakenteelliset ongelmat voivat kertaantua. Lähikontaktien välttäminen voi tehdä sosiaalityöntekijän yhteydenpidon lapseen mahdottomaksi. Esimerkiksi lastensuojeluilmoituksia ei moniammatillisessa yhteistyössä ole välttämättä pystytty tekemään tänä aikana. Korona siis vain pahentaa tilanteita entisestään, kun tilanteeseen puuttuminen pitkittyy.

Lastensuojelun kenttä on oireillut jo pitkään liiallisen työkuorman vuoksi. Kertomuksessa esille nostetut asiat ovat pysähdyttäviä. Toivon, että valiokunta keskittyy tähän omaan työhönsä. Lisäksi lastensuojelulain uudistuksella on kiire. Olemme todenneet, että tavoitteena olisi, että vuodesta 2022 alkaen yhdellä sosiaalityöntekijällä voisi jatkossa olla enintään 35 lasta asiakkaana. Lastensuojelun on osoitettava pikimmiten riittävät resurssit ja työntekijät, sillä lapsemme eivät ehdi odottamaan.

17.19 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos oikeuskanslerin kertomuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriön osalta useat huomiot kohdistuvat kaivoslain muutoksiin. Sivulla 59 tuodaan esiin, että saamelaiskäräjien kuuleminen laiminlyötiin, sivulla 61 tuodaan esiin ongelmallisena se, että työ- ja elinkeinoministeriö päätti hankkia kaivosyhtiöitä edustaneelta asianajotoimistolta selvityksen kaivoslainsäädännön muutostarpeista, ja täällä on muitakin huomioita kyseiseen toimialaan liittyen.

On tärkeää, että varmistamme sen, että kansalaisten luottamus ministeriöiden toimintaan säilyy ja hyvää hallintotapaa ja lainsäädäntöä noudatetaan. Riippumaton lainvalmistelu on myös demokratian edellytys. Sellaisissa valtioissa, joissa yritykset pääsevät lainsäädäntöä liiaksi muovaamaan ja sanelemaan, on vakavia rakenteellisen korruption ongelmia, ja sellaiseen valtioon, sellaiselle tielle me emme halua joutua — ainakaan tämän enempää, kun täällä näitä huomioita on jo valitettavasti tehty.

On kyseenalaista, voivatko sellaiset yritykset, joilla on suora taloudellinen intressi, olla mukana lainvalmistelussa. Nythän on meneillään myös selvityspyyntö, mahdollisesti useampia, nykyisestä kaivoslain valmistelusta, jossa työryhmässä on useampikin kaivosyhtiö suoraan, sellaisia yhtiöitä, joiden taloudelliseen tulokseen tämän tulevan lainsäädännön muutokset suoraan vaikuttavat. Usean kansainvälisen määritelmän mukaan tällainen tilanne on aivan suora rakenteellisen korruption muoto, ja olisikin kiinnostavaa saada laajempi selvitys siitä, miten suomalainen lainsäädäntö ja lainsäädännön valmistelu pystyvät

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

välttämään tällaisen epätoivotun tilanteen jatkossa. On selvää, että asianomaisia tulee kuulla, mutta on eri asia, jos he ovat valmistelemassa lainsäädäntöä, joka heitä koskee.

Tämä varmastikin koskettaa myös muita toimialoja tavalla tai toisella. Olisi varmasti heittänyt myös huolta, jos vaikkapa viime kaudella, kun sote-palveluiden ulkoistamista ja sote-palveluiden markkinamallia pohdittiin ja valmisteltiin, siellä työryhmässä sitten suoraan tätä lakiluonnosta olisi ollut kirjoittamassa joku näistä suurista terveyden alan yrityksistä, vaikkapa Mehiläinen tai Terveystalo tai ihan mikä tahansa näistä yrityksistä.

Nyt sitten tämä tilanne on tässä meidän silmiemme edessä kaivoslain valmistelun osalta, eli siellä on mukana tekemässä luonnosta niitä yhtiöitä, joilla on suora taloudellinen intressi. Toki sitten myös viranomaisten toiminnan pitää olla luotettavaa, ja jos esiintyy hyvin voimakkaasti sellaisia merkkejä, että siellä ei toimita hyvän hallintotavan mukaisesti, niin toki sitten koko kansakunnan intressinä on puuttua siihen. Toivon mukaan myös sitten saadaan kattavat selvitykset siitä, onko toimittu asianmukaisesti.

Lainvalmisteluun täytyy olla meidän kansalaisten luottamus, ja tässä vuoden 2019 kertomuksenkin osalta voidaan todeta, että tämän kyseisen toimialan osalta tässä ei olla onnistuttu.

17.23 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Unohtui nostaa vielä yksi tärkeä asiakokonaisuus, joka tässä kertomuksessa nousee lastensuojelussa esiin mutta koskee kyllä meillä suuremmalta osin myöskin vanhus- ja vammaispalveluita, terveydenhuoltoa yleensäkin, nimittäin kyse on omavalvonnasta. Täällä todetaan, että omavalvonta ei korvaa valvontaa, ja nostetaan esille se, että kun yksistään viranomaiset eivät voi valvoa palveluiden asianmukaisuutta, niin ratkaisuksi on tarjottu omavalvontaa. Siihen perustamme paljon nyt, myöskin tulevaa sote-uudistustakin, oikeastaan kaikki ne sote-uudistusversiot, joita on ollut tekeillä, ovat myöskin vahvasti tähän omavalvontaan pohjanneet. Nyt kun oikeuskansleri on paikalla, niin haluaisin vähän virittää keskustelua tästä menneen toiminnan tarkastelusta tai näistä tarkastuskäynneistä, että miten tämä omavalvonta tosiasiallisesti sopii meidän palveluiden valvontajärjestelmäämme ja kuinka paljon sen varaan voidaan laskea. Virkamiehet ovat todenneet selkeästi suhtautuvansa epäilevästi omavalvontaan, koska se usein jää muodolliseksi. Olemme kuulleet toki paljon siitä, miten yksityisillä palveluntuottajilla omavalvonta on ollut hyvinkin puutteellista, mutta viime aikoina olemme kuulleet myöskin siitä, että aivan vastaavanlaisesti julkisissa palveluissa omavalvonnan osalta on ollut ongelmia. Jos järjestelmämme ja lainsäädäntömme perustuvat vahvasti omavalvontaan ja jos sitten kuitenkin täällä kertomuksessakin todetaan sen pahasti ontuvan, niin näen, että siinä on ristiriita, joka pitäisi pystyä ratkaisemaan.

17.25 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kiinnitän myös huomiota lastensuojelun tilanteeseen, nyt kun täällä oikeuskansleri on paikalla. Kun me kaikki oikeastaan tiedämme, miten paljon tänä päivänä lastensuojelun palveluista tulee palautetta, joka ei ole aina kaikilta osin kovin mairittelevaakaan, niin voisiko tässä olla jopa jonkun sortin kokonaisvaltainen selvitys lastensuojelun osalta, niin että se olisi tällainen yhtenäinen ja saataisiin ajantasaista tietoa, missä siellä mennään ja mitkä ovat ne kiireisimmät muutostarpeet?

Sitten kun oikeuskansleri avauspuheenvuorossaan nosti esiin tämän covid-tilanteen, niin siihen liittyen oikeastaan muutama sananen vammaisten oikeuksista, jotka erityisesti tällaisissa tilanteissa, jossa kriisi tulee, nousevat esiin. Muun muassa nyt keväällä nousi esiin heidän oikeutensa elämään ja käytiin kovasti keskustelua tästä tehohoidon rajaukses-

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

ta, ja siinä on potilaslaissa jonkun verran puutteita tälläkin hetkellä, joten sen haluan nostaa tässä esiin.

Erinomainen puheenvuoro edustaja Saloselta tästä omavalvonnasta, jonka varassa eivät voi levätä meidän palvelumme, jotka koskettavat nimenomaan heikoimmassa asemassa olevia tai ihmisiä, jotka ovat hyvin haavoittuneita. Eli kyllä voisi ajatella, että jos tällaista järjestelmää pidetään, niin silloin pitäisi olla myös sanktiojärjestelmä, jos se laatu ei toteudu myöskään sen omavalvonnan osalta. — Kiitos.

17.27 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Olisin kysynyt oikeuskanslerilta, miten eurooppalaisiin oikeuskäytäntöihin suhteutuu Suomessa ainakin nyt kaivosalalla ja kaivoslainsäädännön osalta ilmenevä tapa, jossa suorat edunsaajayritykset ovat mukana kirjoittamassa lakia — toki tämä esimerkki voisi olla miltä tahansa toimialalta — tai ainakin valmistelemassa työryhmässä lakiluonnosta sen sijaan, että olisivat kuultavien penkillä. Ja kuten täällä käytiin hyvä keskustelu Vesi on meidän -kansalaisaloitteesta: jos kuitenkin pyritään koko kansallinen kokonaisintressi turvaamaan, miten se sitten kyetään turvaamaan, jos meillä on mahdollisesti aukkoja lainsäädännössä tämän osalta?

17.28 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Haluaisin tuoda esimerkin tuolta ihan elävästä elämästä lastensuojelun piiristä: valtion koulukodit. Nehän ovat varsin haastavia paikkoja. Siellä on sijoitettuna semmoisia lapsia, joilla on takana useita epäonnistuneita sijoitamisia, ja siellä on jopa tämmöisiä henkilöitä, joilla voi olla pantarangaistuksia. Nyt sitten on käynyt niin, että oikeusasiamiehen tulokunnan mukaan siellä on puututtu muun muassa liikkumisvapauteen. Näissä laitoksissa, ymmärrettävistäkin syistä, lasten ja sijoitettavien nuorten liikkumista on rajoitettu, ja nyt sitten tilanne on se, että liikkumista ei voi enää rajoittaa, ja se on aiheuttanut aikamoisia ongelmia, muun muassa tämmöisiä monipartio-poliisitehtäviä sinne paikalle, koska on ollut huomattavia ongelmia niin päihteitten kanssa kuin muunkin käyttäytymisen kanssa.

On selvää, että tässä on lainsäädännöllisesti aika iso puute. On toimivalta-ongelma, kun ei oikein ole mitään, mihinkä perustaa sitä, millä tavalla voidaan rajoittaa ja millä tavalla voidaan puuttua esimerkiksi liikkumiseen, vaikka siihen olisi ilmeiset syyt. Tämä on aiheuttanut kestäättömän tilanteen. Siellä ollaan nyt valumassa yhä syvenevään kaaokseen, ja siellä on ilmeinen väkivallan uhka. Siellä on jo aseistautumistakin tapahtunut. Jotenkin tämä osoittaa sitä, millä tavalla lastensuojelulain henki ei millään tavalla voi toteutua tässä asiassa.

Nyt kanslerilta voisin kysyäkin tässä, mitä tämmöiselle tilanteelle voidaan tehdä ja mitä sille pitäisi tehdä, koska tämä on hyvin kiireellinen, tämä on hyvin akuutti ongelma ja tämä pahimmillaan voi johtaa siihen, että ihmishenkiäkin menetetään. Tämä asia pitäisi saada hyvin pikaisesti kuntoon. Onko minkäänlaisia vaihtoehtoja tämmöiseen asiaan tarttua ja edetä mahdollisimman nopeasti, jotta kaikkien ymmärtämä lastensuojelun henkikin tässä toteutuisi? — Kiitos.

17.31 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti: Arvoisa puhemies! Kiitän edustajia kysymyksistä. Yritän lyhyitä vastauksia.

Tässä meidän kertomuksessamme on teema-artikkeli yleisesti ottaen perusoikeuksien, erityisesti sosiaalisten perusoikeuksien toteutumisesta suhteessa resursseihin ja ohjaukseen, ja kyllä tämä asia on nyt ajankohtainen näissä yhteiskunnan suurissa uudistuksissa.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Tämä asiantila on sellainen, että valvontaa tarvitaan, ja omavalvonta on ihan hyvä laatu-työn väline ja edellyttää sitä, että siinä on henkilöstö mukana. Silloin sitä voi hyödyntää, mutta se ei missään tapauksessa riitä: tarvitaan myöskin erillistä viranomaisvalvontaa, ja sitten kunnissa ja mahdollisesti tulevilla sote-maakunnassa tarvitaan myöskin sen järjestäjän suorittamaa valvontaa. Esimerkiksi silloin, kun on hankittu yksityisiä palveluita, niin täytyy ohjata ja tehdä valvontakäyntejä myöskin siitä hankkijan näkökulmasta. Mielestäni tähän asiaan täytyisi kiinnittää huomiota.

Sitten tähän liittyvät nämä lastensuojelun käytännön ongelmakohdat. Nythän nimenomaan näitä lastensuojelulaitosten tarkastuksia on tehnyt eduskunnan oikeusasiamies, ja apulaisoikeusasiamies erityisesti. Me olemme keskittyneet tähän viranomaisvalvonnan puoleen, mutta siitä se kokonaiskuva piiryy ja varmaan perustuslakivaliokunta voi harkita, miten näitä polkuja voi yhdistää, ja sitten lainsäädäntötyössä sosiaali- ja terveysvaliokunta. Omasta näkökulmastani tässä on lainsäädännöllisiä puutteita, eli on useita vuosia yritetty saada aikaan itsemääräämisoikeuslakia, joka antaisi selkeämmät oikeudet ja velvollisuudet henkilöstölle, ja se lainsäädäntö pitäisi saada kuntoon. Sen lisäksi tarvitaan koulutusta ja pysyvää henkilökuntaa ja edellytyksiä luoda turvallista, välittävää mutta myöskin tarvittaessa rajoja asettavaa miljöötä niitten lasten osalta, joilla on vaikea tilanne.

Lopuksi ottaisin esille tämän pandemian liittyen tähän vammaisten oikeustilanteeseen: siinä on jatkuvasti tarpeita tämmöisten haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten suojelusta huolta pitämiseen.

Ja aivan lopuksi kysymykseen tästä lainvalmistelusta kaivoslainsäädännön valossa. Tässä minun ratkaisussani painotettiin sitä, että eduskunnalle ja siihen hallituksen esityksen perusteluihin annettavan tiedon täytyy olla objektiivista, eli toimialat voivat osallistua siihen taustan valmisteluun ja tehdä osia, mutta sitten täytyy olla semmoinen riittävän objektiivinen ja niistä yksittäisistä edunsaajista etäällä oleva kokoonpano, joka sitten tekee varsinaiset esitykset ja sitten virkаты on objektiivista. Tämä on hieman eri tavoin eri maissa järjestetty, mutta kyllä pyritään erilaisin keinoin sitten se varmistamaan, ja tähän liittyy myöskin kysymys näistä avoimuus- ja lobbarirekistereistä. Kyllä meillä tämän asian osalta olisi vielä tällaista oikeusvaltion hienosäätöä tehtävä.

Arvoisa puhemies! Ymmärtääkseni olen vastannut esitettyihin kysymyksiin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

5. Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2019

Kertomus K 14/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tiedusteluvalvontavaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Keskustelu

17.34 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Helsingin Sanomat uutisoi 1. syyskuuta Tanskan tiedustelupalvelua koskevasta skandaalista. Uutisessa kerrottiin tietovuodosta, jonka mukaan Tanskan sotilastiedustelussa vallitsee epäasiallinen laillisuuskulttuuri. Sotilastiedustelun epäillään hankkineen väärin perustein tietoja Tanskan kansalaisista ja jakaneen tietoja eteenpäin. Raskauttava väite on myös, että tiedustelupalvelua valvovalle elimelle olisi annettu vääriä tietoja. Uutisen mukaan asiaa tutkitaan ja paikallisen sotilastiedustelun johtaja on hyllytetty virastaan.

Kun Suomen tiedustelulakeja valmisteltiin, niin kansainvälistä vertailua tehtiin myös Ruotsin ja Tanskan suuntiin. Molemmat ovat hyviä verrokkimaita, joissa oikeusvaltioperiaate, hallinto ja ihmisoikeudet toteutuvat hyvin. Esimerkki kuitenkin osoittaa, etteivät hyvätkään lait aina riitä. Valvontaa tarvitaan. Epäterve organisaatiokulttuuri voi lähteä liikkeelle pikkuhiljaa

Arvoisa puhemies! Tiedustelulainsäädäntömme oli pitkään pahasti jäljessä muihin maihin verrattuna. Vuoden 2015 hallitusohjelmaan kirjattiin tavoite tarvittavan säädösperustan luomisesta. Turvallisuusviranomaisemme tarvitsevat ajantasaisia keinoja turvallisuusuhkien tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen. Uusi lainsäädäntö tiedustelusta ja sen valvonnasta on nyt voimassa, ja se kestää kansainvälisen vertailun niin tiedustelun vaatimusten ja turvallisuuden parantamisen kuin yksityiselämän suojan ja viestien salaisuuden näkökulmista. Uudella tiedustelulainsäädännöllä parannettiin Suomen valmiuksia suojautua esimerkiksi terrorismilta ja vieraiden valtioiden vakoilulta. Siviili- ja sotilastiedustelu tuottavat analysoitua tietoa ylimmälle valtionjohdolle päätöksenteon tueksi.

Tiedusteluviranomaisten keskeisin valvoja on tiedusteluvalvontavaltuutettu, joka on nyt antanut ensimmäisen vuosittaisen kertomuksensa. Valtuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelun käytön lainmukaisuutta. Lisäksi eduskuntaan perustettiin siviili- ja sotilastiedustelua valvomaan tiedusteluvalvontavaliokunta. Valvomme valiokunnassa tiedustelun asianmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tiedustelusta ja sen valvonnasta vastaavat henkilöt ja organisaatiot luovat nyt käytänteitä, jotka ohjaavat myös tulevaa toimintaa. On tärkeää, että oikea rytmi löytyy. Alussa on oltava mieluummin jyrkästi ylitarkka kuin loivasti suuri-riipiteinen. Rytmimuutos myöhemmin olisi vaikeaa.

Arvoisa puhemies! Suomessa luottamus viranomaisiin on hyvä — niin on oltava myös jatkossa. Tiedustelulainsäädännön hyväksyttävyyys ja luottamus sen turvallisuuspäämääriin on meillä vahvaa. Virheitä ei saa kuitenkaan tulla, ja jos tulee, niihin on välittömästi puututtava.

Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisemassa tuoreessa teoksessa ”Suomalaisen tiedustelukulttuurin jäljillä” kirjoitetaan seuraavasti: ”Heikon tai puutteellisen tiedustelukulttuurin maissa tiedusteluun ei luoteta tai kansalaiset eivät koe omakseen tiedusteluviranomaisten päämääriä tai toimintatapoja. Vastaavasti vahvassa tiedustelukulttuurissa tiedustelu nauttii luottamusta ja yleistä hyväksyntää.” Tavoite on selvä: Suomen on oltava vahvan tiedustelukulttuurin maa. — Kiitos.

17.39 **Kristiina Salonen sd:** Arvoisa puhemies! Viime vuonna Suomeen saatiin voimaan ajantasainen tiedustelulainsäädäntö. Samalla perustettiin myös tämä tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävä, ja käsittelemmekin nyt siis Suomen historian ensimmäistä tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomusta.

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

Kokonaisturvallisuuden kenttä on uusine uhkineen muuttunut viime vuosina kovalla vauhdilla, ja suomalaiset viranomaiset ovatkin jo pitkään kaivanneet uusia työkaluja ja toimintatapoja, joilla turvallisuuden uhkiin voitaisiin vastata paremmin, mutta myöskin tällaista tiedusteluvalvontavaltuutettua, jonka keskeisin tehtävä on varmistaa, että tiedustelua kohdistetaan ainoastaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan. Yleensä kyse on vieraan valtion sotilaallisesta toiminnasta, vieraan valtion harjoittamasta tiedustelutoiminnasta tai terrorismista.

Valiokunta pääsee nyt sitten käsittelemään tätä valtuutetun kertomusta. Kun itse tätä nyt selailin, niin tietenkin mielenkiintoista oli nämä tilastotiedot valtuutetun toiminnasta, muun muassa siitä, että viime vuoden aikana 50 varsinaista valvontakäyntiä valtuutettu teki, joiden yhteydessä hän tarkasti tiedusteluviranomaisten tekemät tiedustelumenetelmien käyttöä koskevat ja tiedustelun suojaamiseen liittyvät päätökset. Tokihan tämä kertomus on hyvin yleisluontoinen selvitys siitä, mitä valtuutettu on tehnyt ja mihin hänen työaikansa on kohdistunut. Varmasti, vaikka hyvin mielenkiintoista olisi myöskin päästä sisälle näihin varsinaisiin valvontakäyntien kohteisiin, on ymmärrettävää, että kysymys on Suomelle hyvinkin arkaluontoisista tiedoista, ja tämän vuoksi käsittelemme hyvin yleistasoista valtuutetun kertomusta. Toivon kuitenkin, että kun uusi valiokunta nyt tähän työhön paneutuu, niin perusteellisen keskustelun saavat myöskin aikaan tämän kertomuksen pohjalta. Valtuutettu on nimittäin ottanut kantaa tai nostanut omia havaintojaan tiedustelulainsäädännöstä esille, ja se on tietenkin tärkeää tietoa myöskin valiokunnalle.

17.42 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tämä aihe on poikkeuksellisen herkkä ja toisaalta myöskin Suomen turvallisuuden kannalta hyvin tärkeä ja olennainen. Sotilastiedustelu ja muunkinlainen tiedustelu on olemassa olevaa maailmassa, ja edustaja Kiuru minusta erinomaisesti muotoili sen, että Suomen tulee olla vahvan tiedustelukulttuurin maa, ja sitähän tämä myöskin on: meillä on tämän tiedusteluvaltuutetun virka ja muutenkin olemme tehostaneet tätä seurantaa, mikä koskee myöskin suomalaista tiedustelutoimintaa. On arvokasta tunnistaa se seikka — edustaja Kiurun puheenvuoroa kuuntelin tuolta ulkoapäin — että meidän täytyy olla tarkka erilaisiin ilmansuuntiin. Me olemme tässä nyt puhuneet viime aikoina paljon muun muassa sähköisestä viestinnästä ja sen kehittymisestä, mukaan lukien 5G-järjestelmä. Liian useissa keskustelutilanteen puheenvuoroissa näyttäytyy, että ikään kuin vain 5G-järjestelmä olisi haavoittuvainen jostakin ilmansuunnasta. Tällaista vastaavaa haavoittuvuuttahan meillä on ollut aikaisemmissakin 3G- ja 4G-järjestelmissä, ja sen suhteen täytyy olla avoin, eli meidän täytyy olla valppaana, tulee sitten erityyppistä tiedustelutoimintaa suunnasta, jos toisesta.

Suomen Kuvalehdessä oli laaja artikkeli, oliko se nyt vuosi sitten, kun se tuli. Otan tässä nyt vain yhden esimerkin, näitä esimerkkejä on valtava määrä, mitä näemme maailmasta. Otan vain yhden esimerkin näyttääkseni, että tämä ilmiö on siis laveampi kuin monasti keskusteluissa ehkä näyttäytyy. Artikkelin koski Crypto-salailujärjestelmää, joka on aikanaan CIA:n Sveitsiin perustama yritys, joka oli sitten useiden kymmenien valtioiden käyttämä salailujärjestelmä, mukaan lukien Suomen ulkoministeriön piirissä sitä käytettiin 2000-luvulle asti, ja sitten paljastuikin yllättäen, että tämä ei ollutkaan neutraali sveitsiläinen yritys vaan sen taustalla on ollut sotilastiedustelua, joka sitten toisaalta on kertonut sen, että CIA muun muassa pystyi paljastamaan tästä Berliinissä olleen baarin räjäytyksestä, että siinä oli Libyan tiedustelupalvelu taustalla, mikä paljastui nimenomaan tä-

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

män järjestelmän kautta. Tämä kertoo vain esimerkkinä sen, että meillä on tiedustelua, jota harjoittavat eri maat erilaisessa laajuudessa, ja Suomen on tässä suhteessa oltava hyvin tarkka, että me olemme tarkkoja salaisen, arkaluontoisen tiedon osalta, jos sitä seurataan, tulee se sitten suunnalta tai toiselta. Tässä suhteessa kyllä Suomen viranomaiset ovat kiitettävällä tavalla nyt osoittaneet myöskin sen, että tässä halutaan tietoturvallisuus kaikilla tasoilla varmistaa, sotilastiedustelu pitää sillä tavalla valvonnan alla, että me olisimme mahdollisimman suojatussa ympäristössä.

17.45 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Nyt todella täällä on lähetekeskustelussa historiallinen kertomus, ensimmäinen tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus, joka nyt sitten viime vuodelta on. On tietysti ilo lukea sitä, että toistaiseksi näyttää siltä, että lainsäädäntö on pääsääntöisesti onnistunut, koska valtuutetun kertomus ei nosta esiin sellaisia isoja ongelmia, joita tiedustelussa olisi. Tässä on hyvä myöskin havaita se, että sen lisäksi, että se valvonta on tällä tiedusteluvalvontavaltuutetulla ja tiedusteluvalvontavaliokunnalla, yhtä kaikki myös tiedusteluviranomaiset ovat tarkentaneet omaa valvontaansa ja siellä heillä on myöskin ennakolliset valvojat ja juridiikan asiantuntijat. Samoin myös oikeuslaitos on siinä välissä, eli hehän sitten tietyt valtuudet myöntävät.

Uskon, että tätä käsitellään valiokunnassa hyvin suurella mielenkiinnolla ja pietteillä, ja työ jatkuu siellä.

17.46 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan tämä on nyt ensimmäinen kerta, kun tiedustelulain ja tiedustelulainsäädännön laatimisen jälkeen eduskunnassa, suuressa salissa keskustella tiedustelulaista ja sen valvonnasta, viranomaisten toimivaltuuksista, mutta tietenkin myös velvollisuuksista hoitaa tiedustelutehtävä lainmukaisesti.

Haluan tässä yhteydessä kiittää edustajakollegoja palautteesta tähän lähetekeskusteluun. Niitä evästyksiä tullaan mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon mietinnön laatimisen yhteydessä. Ehkä kuitenkin näin aikakirjoihin haluan merkitä sen, että olisin tietenkin henkilökohtaisesti toivonut tässä korona-aikanakin, että eduskunnassa vielä laajemmin olisi lähetekeskustelussa tullut palautetta valiokunnalle tiedusteluvalvontavaltuutetun mietinnön laatimiseen tästä kertomuksesta, jonka tiedusteluvalvontavaltuutettu on tehnyt, koska kun laki aikanaan tiedustelutoiminnasta — niin sotilas- kuin siviilitiedustelun osalta ja siihen liittyvästä perustuslain muutoksesta — tehtiin, tiedustelutoiminnan lainsäädännön laatimiseen kohdistui, voi sanoa suuri, ellei jopa valtava mielenkiinto niin täällä eduskunnassa, parlamentissa, kuin sitten kansalaisten keskuudessa. Mutta osaltaan toisaalta ehkä korona, mutta toisaalta ehkä tiedusteluvalvontavaltuutetun hyvä kertomus antaa tästä toiminnasta sellaisen kuvan, että laajaan evästykseen ei ainakaan tällä ensimmäisellä kerralla näytä olevan sen suurempaa tarvetta, mutta uskallan sanoa tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtajana ja täällä monen kollegan, valiokuntakollegankin kanssa eduskunnan salissa tänä iltana puheenvuoron käyttäneenä, että valiokunta paneutuu tähän valtuutetun kertomukseen täydellä innolla, ei ainoastaan sen takia, että kyse on ensimmäisestä valtuutetun kertomuksesta, vaan sen takia, että tämä työ ansaitsee valiokunnalta täyden huomion. Ja se, mitä eduskunnalle sitten mietintönä kerrotaan, on julkista, ja sen lisäksi valiokunta käy myös tähän tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomukseen liittyviä, myös niitä asioita läpi, jotka eivät ole julkisia, mutta ovat parlamentaarisen valvonnan alla, valiokunnan työstä, nyt alkavan syksyn aikana. — Kiitoksia, herra puhemies

Pöytäkirja PTK 122/2020 vp

17.49 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Niin kuin edustaja ja valiokunnan puheenjohtaja Mika Kari sanoi, viime vaalikaudella tähän tiedustelulainsäädäntöön kohdistui suuri ja valtava mielenkiinto. Näinhän se oli, ja sitä taustaa vasten voi todellakin pitää yllättävänä, tai voisi pitää yllättävänä, että tällä hetkellä meitä on täällä salissa näin harvalukuinen joukko. Samoin yllättävänä voisi pitää sitä, että tiedotusvälineet ovat yllättävän vähän uutisoineet tästä tilanteesta, mikä meillä lainsäädännön käyttöönoton jälkeen on ollut. Mutta pidän sitä kuitenkin hyvänä uutisena, koska niin kuin puheessani mainitsin, mitä Tanskassa oli tapahtunut, jos meillä olisi pikkuriikkinenkin ylilyönti viranomaisten toiminnassa tai joitain selkeitä virheitä lainsäädännössä, niin voisimme olla kyllä melkoisen varmoja, että keskustelua ja edustajia täällä salissa riittäisi pitkälle iltaan, ja pidän sitä hyvänä signaalina.

Se työ mitä on tehty, sitä ei ole tehty turhaan. Se on ilmeisen onnistunutta, ja nyt meidän tehtävä valiokunnassa ja tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävä on pitää hyvä huoli siitä, että näin on myös jatkossa, ja totta kai myös niiden viranomaisten, jotka sitä tärkeää työtä siellä kentällä tekevät, että se oikea laillisuuskulttuuri, oikeat toimintatavat ja rytmi lähtevät heti alussa liikkeelle. Myöhemmin sitä on vaikea muuttaa. Olemme hyvällä tiellä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Täydennän vain edustaja Kiurun puheenvuoroa siitä, että ketä on läsnä. Meillähan on suositus siitä, että työhuoneesta kuunnellaan keskustelua, jos ei ole tarvetta puhua. Uskon, että usea kansanedustaja selvittää tätä tilannetta tällä hetkellä omassa työhuoneessaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tiedusteluvalvontavaliokuntaan.

6. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 2.10.2020 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.51.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen